

G O R Z Ó W
WIELKOPOLSKI

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU
LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI
OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH –
MIEJSKICH, POPRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH
MIASTA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO
NA LATA 2010 - 2015**

GORZÓW WIELKOPOLSKI 2010

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU LOKALNEGO
PROGRAMU REWITALIZACJI OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH -
MIEJSKICH, PRZEMYSŁOWYCH I POWOJSKOWYCH
MIASTA GORZOWA WIELKOPOLSKIEGO NA LATA 2010 - 2015**

Dokument wykonany na zamówienie Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp.

jest opracowaniem autorskim sporządzonym w zespole w składzie:

Mariusz Leszczyński, Adam Stańczyk, Katarzyna Podlaska-Krzywiec

Koordynatorzy ze strony Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp. :

Sylwia Groblica – Miejski Konserwator Zabytków

Spis treści

1. WSTĘP	4
1.1. Podstawy formalno - prawne, cel sporządzenia prognozy.....	4
1.2. Zakres merytoryczny Prognozy.....	4
1.3. Zastosowane metody, wykorzystane materiały.....	5
2. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROJEKTU PROGRAMU	8
2.1. Ogólna zawartość.....	8
2.2. Główne cele.....	9
2.3. Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi.....	10
3. STAN ŚRODOWISKA	11
3.1. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony istotne z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie.....	11
3.2. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego Programu.....	15
4. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	22
4.1. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.....	22
4.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000.....	24
4.3. Główne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz ich uwzględnienie podczas opracowywania projektu Programu.....	46
4.4. Analiza możliwości zastosowania rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania ustaleń Programu.....	48
4.5. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Programu.....	51
4.6. Analiza i ocena oraz sposoby ograniczania potencjalnych konfliktów środowiskowych i społecznych.....	53
4.7. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.....	56
5. INFORMACJE KOŃCOWE	59
5.1. Możliwe transgraniczne oddziaływanie na środowisko.....	59
5.2. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień Programu.....	59
5.3. Wnioski i zalecenia do sposobu realizacji Programu.....	64
5.4. Streszczenie w języku niespecjalistycznym.....	66

1. WSTĘP

1.1. Podstawy formalno - prawne, cel sporządzenia prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu dokumentu p.n. „Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojсковych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015.” (zwanego dalej LPR, Programem) została wykonana na zamówienie Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Podstawę prawną wykonania w/w Prognozy stanowi art. 47 ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227). Niniejsza prognoza w myśl wyżej przywołanego art. 47 stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Celem wykonania Prognozy jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko będących wynikiem realizacji Programu oraz ocena ich natężenia, a także określenie czy w należyty sposób został uwzględniony w Programie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego.

1.2. Zakres merytoryczny Prognozy

Zakres niniejszej Prognozy został podyktowany wymaganiami ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227) oraz ustaleniami Zamawiającego, który pismem z dnia 17.12.2009 r. wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim oraz do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wielkopolskim z prośbą o ustalenie stopnia szczegółowości informacji zawartych w Prognozie. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pismem Nr RDOŚ-08-WOOŚI-7040-1-54/09/10/dt z dnia 07.01.2010 r. oraz Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem z Nr NS-NZ-776-287/09 z dnia 29.12.2009 r. uzgodnił zakres i stopień szczegółowości prognozy, wskazując aby dokument ten był zgodny z art.51 ust. 2 ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227). W związku z powyższym niniejsza Prognoza:

Zawiera: informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami; informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy; propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania; informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko; streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;

Określa, analizuje i ocenia: istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu; stan środowiska na obszarach

objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem; istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody; cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu; przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Przedstawia: rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru; biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

1.3. Zastosowane metody, wykorzystane materiały

Niniejsza Prognoza jest opracowaniem autorskim sporządzonym w zespole w składzie: Mariusz Leszczyński, Adam Stańczyk, Katarzyna Podlaska-Krzywiec. Ponieważ oceniany „Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015” wynika m.in. z dokumentu p.n. „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2020” - niniejsza Prognoza jest również dokumentem nawiązującym do opracowanej przez ten sam zespół Prognozy do projektu w/w Strategii rozwoju miasta.

Aby w pełni ocenić czy Program zawiera elementy zapewniające ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju przy opracowywaniu Prognozy wykorzystano szereg dokumentów strategicznych, szczebla regionalnego i krajowego, odnoszących się bezpośrednio jak i pośrednio do ochrony środowiska, przyrody oraz zdrowia i życia ludzi. Były to m.in.:

- Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,

- Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska miasta Gorzów Wielkopolski wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Gorzowa Wielkopolskiego,
- Ekofizjografia dla miasta Gorzowa Wielkopolskiego,
- Program ochrony powietrza dla Gorzowa Wielkopolskiego - miasta na prawach powiatu,
- Stan Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w 2007 roku, WIOŚ w Zielonej Górze,
- Stan Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w latach 2004-2008, WIOŚ w Zielonej Górze,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2020 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko

Przy opracowywaniu Prognozy zastosowano metodę macierzy interakcji. Przyjęta tu macierz jest wykresem siatki, w której w wierszach wpisano uruchamiane przez realizację Programu zadania a w kolumnach wpisano wskaźniki charakteryzujące i opisujące środowisko (komponenty środowiska). Zadania, ze względu na podobieństwo charakteru, a więc także na podobieństwo spodziewanych oddziaływań na środowisko, ale także ze względu na bardzo dużą ich liczbę, zostały pogrupowane na 8 grup tematycznych (przy tak dużej liczbie zadań/działań, prognoza wykonywana dla każdego z osobna, byłaby bardzo obszerna, ale jednocześnie nie byłaby bardziej szczegółowa, gdyż ogólny charakter wielu zadań, umożliwia wyciągnięcie tylko bardzo pobieżnych wniosków):

- I. Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej,
- II. Działania związane z układem drogowym i komunikacją,
- III. Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza – aspekt społeczny),
- IV. Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych rekreacji, terenów zielonych,
- V. Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania,
- VI. Działania określane jako „rewitalizacja/renowacja” – ukierunkowane do konkretnych obiektów/ ulic, jednostek zabytkowych, itp. lub inne związane z pracami budowlanymi bez zmiany funkcji,
- VII. Działania mieszkaniowe,
- VIII. Działania inne.

Ostatnią grupę stanowią zadania, których nie można było ze względu na różnorodność podejmowanej tematyki zakwalifikować do żadnej innej grupy, są więc od siebie różne i nie stanowią jedności wewnętrznej.

Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi, tj. poszczególnych grup działań z jednej strony i poszczególnych komponentów środowiska z drugiej strony zaznaczono następującymi symbolami:

(+) – realizacja działania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(-) – realizacja działania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

(0) – realizacja działania nie wpływa w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie

(+/-) – realizacja działania może spowodować zarówno pozytywne jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie różnych aspektów analizowanego zagadnienia,

(N) – brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków, są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia w symulacji, uwarunkowań,

Dodatkowo w każdym polu macierzy umieszczono numer komentarza zawartego pod tabelą, szczegółowo wyjaśniającego przewidywane oddziaływania i skutki.

2. ANALIZA ZAWARTOŚCI PROJEKTU PROGRAMU

2.1. Ogólna zawartość

„Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015” został sporządzony przez Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. w Gorzowie Wielkopolskim. Dokument składa się z 12 rozdziałów i liczy 122 strony. Jest kontynuacją poprzedniego „Programu Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – miejskich, przemysłowych i powojkowych Gorzowa Wielkopolskiego” przyjętego przez Radę Miasta w 2004 r.

We wstępie (rozdział 1) podkreślono zgodność z Wytycznymi do tworzenia lokalnych programów rewitalizacji dla województwa lubuskiego na lata 2007 – 2013. Opisano również jakie rodzaje obszarów zdegradowanych kwalifikują się do objęcia Lokalnym Programem Rewitalizacji oraz jakie kryteria są wymagane. Wg w/w wytycznych obszary przemysłowe i powojkowe są automatycznie kwalifikowane jako zdegradowane (nie wymaga się spełnienia kryteriów).

W rozdziale 2 przedstawiono uwarunkowania rozwoju miasta z podziałem na sfery gospodarczą i społeczną. Scharakteryzowano również zagadnienia przestrzenne, strukturę własnościową nieruchomości oraz tkankę zabytkową.

W analizie SWOT wśród mocnych stron wymieniono m.in.: przygotowane tereny inwestycyjne, bliskość do zachodniej granicy państwa, rozwój szkolnictwa wyższego i kadry naukowej. Natomiast do słabych stron zaliczono m.in.: likwidację znaczących zakładów pracy kojarzonych z miastem – STILON, SILWANA, niedostateczny poziom innowacyjności podmiotów gospodarczych oraz brak wykwalifikowanej kadry technicznej.

W rozdziale 3 scharakteryzowano następujące obszary zakwalifikowane do rewitalizacji: obszary miejskie: Obszar Nowe Miasto – M1, Obszar Centrum – M2, Obszar Zamoście – M3 oraz wybrane obszary przemysłowe i powojkowe. Każdy obszar jest przedstawiony na rysunkach załączonych w tekście. Dla każdego obszaru sporządzono analizy porównawcze zestawiając: obszar miasta, wartość referencyjną oraz wartość dla danego obszaru. Obszary scharakteryzowano w trzech głównych tematach: „zagospodarowanie przestrzenne”, „gospodarka” oraz „sfera społeczna”. Dla każdej ze sfer zdefiniowano podstawowe problemy. Poszczególne obszary spełniają większość kryteriów dotyczących wysokiego poziomu ubóstwa, wysokiego poziomu przestępczości, niskiego poziomu wartości zasobu mieszkaniowego oraz wysokiego poziomu długotrwałego bezrobocia.

Właściwa część dokumentu zaczyna się od rozdziału 5. Zawarto tutaj główne założenia Programu. Zawarto tutaj główne założenia Programu. Na wstępie scharakteryzowano stan wykonania poprzedniego programu obowiązującego w latach 2004-2009. Opisano dokładny zasięg terytorialny poszczególnych obszarów. Wskazano kryteria wyboru obszarów do rewitalizacji oraz przedstawiono w ujęciu tabelarycznym odniesienia do wskaźnika referencyjnego poszczególnych obszarów miejskich.

W rozdziale 6 w ujęciu tabelarycznym zaprezentowano planowane zadania w ramach LPR w latach 2010-2015. Dla obszarów miejskich zaplanowano 52 zadania, natomiast dla

obszarów przemysłowych i powojkowych 24 zadania. Zaplanowane działania mają generalnie charakter inwestycyjny, w mniejszym stopniu społeczny. Zakładają przede wszystkim rozwój infrastruktury technicznej, remonty i budowę dróg, działania społeczne (zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i tzw. „miękkim”), kształtowanie przestrzeni użyteczności publicznej, podjęcie działań planistycznych, przedsięwzięcia typowo rewitalizacyjne oraz mieszkaniowe.

Rozdziały końcowe zawierają pozostałe niezbędne elementy Lokalnego Programu Rewitalizacji: wskaźniki realizacji programu, plan finansowy, system wdrażania oraz sposoby monitorowania realizacji poszczególnych działań.

Szacunkowy koszt wszystkich działań określono na 222 016 520 zł.

Określono jednoznacznie jednostki odpowiedzialne za poszczególne elementy procesów inwestycyjnych. Jednostką odpowiedzialną za realizację całego Programu jest Miejski Konserwator Ochrony Zabytków.

W części dotyczącej monitoringu przedstawiono w tabelach wybrane wskaźniki produktu i rezultatu dla projektów realizowanych w ramach LRPO na lata 2007-2013, które będą wykorzystane do oceny realizacji LPR Gorzowa Wlkp. Coroczny monitoring będzie przeprowadzany przez Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz Radę Miasta.

2.2. Główne cele

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem operacyjnym wpisującym się w zamierzenia Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010 – 2020. Nie artykułuje się w nim więc głównego celu – wizji, którą to wyznaczono w/w Strategii: „Umocnienie roli Gorzowa Wlkp. jako silnego ośrodka o charakterze regionalnym – największego miasta środkowego pogranicza polsko-niemieckiego oraz euroregionu Pro Europa Viadrina”.

W rozdziale 5 i 8 wskazano w dosyć ogólny sposób, iż w ramach LPR Miasta Gorzowa Wielkopolskiego planowane przedsięwzięcia będą nastawione na:

- poprawę warunków bytowych mieszkańców zdegradowanych obszarów (projekty dotyczące modernizacji budynków - np.: termomodernizacja),
- poprawę stanu infrastruktury komunikacyjnej (chodniki, ciągi piesze),
- zbudzenie ruchu turystycznego (co wpłynie korzystnie na rozwój gospodarczy), poprzez realizację projektów dotyczących zabytkowych obiektów oraz instytucji kulturalnych,
- wzbudzenie aktywności społecznej, poczucia wspólnoty wśród mieszkańców, poprzez realizację projektów społecznych.

Zakłada się, iż realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do osiągnięcia następujących celów:

- ożywienie społeczno-gospodarcze,
- uzyskanie ładu przestrzennego i estetyki miasta,
- poprawa stanu przestrzeni publicznych,
- podniesienie prestiżu dotąd zaniedbanych miejsc,
- przywrócenie nieruchomościom ich utraconej wartości

- poprawa standardu zasobów mieszkaniowych,
- przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym,
- wzrost aktywności społecznej wśród mieszkańców,
- zwiększenie udziału społeczności lokalnej w życiu kulturalnym miasta,
- tworzenie warunków sprzyjających prowadzeniu działalności gospodarczej,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- pobudzenie ruchu turystycznego,
- poprawa wizerunku i tożsamości lokalnej mieszkańców.

2.3. Powiązania z innymi dokumentami strategicznymi

W rozdziale 4 wyczerpująco nawiązano do głównych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno-gospodarczego Gorzowa Wlkp., województwa i kraju.

W bardzo szczegółowy sposób scharakteryzowano następujące dokumenty:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wlkp. na lata 2010- 2020,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005-2013,
- Strategia Rozwoju Kultury Województwa Lubuskiego,
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Lubuskim na lata 2006-2013,
- Lubuski Regionalny Program Operacyjny,
- Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego 2007+,
- Wieloletni Plan Inwestycyjny.

Przedstawiono wszystkie cele, lub obszary działań, do których w pośredni lub bezpośredni sposób nawiązuje analizowany Program.

Nawiązano również do trzech dokumentów strategicznych poziomu krajowego:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013,
- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2013,
- Polska 2025 – długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Podkreśla się w tym miejscu potrzebę ochrony środowiska przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju nawiązując bezpośrednio do zapisów Ustawy zasadniczej.

3. STAN ŚRODOWISKA

3.1. Istniejący stan środowiska oraz problemy jego ochrony istotne z punktu widzenia realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem obszarów podlegających ochronie

Niniejsze opracowanie nie zawiera szczegółowego opisu przyrody, ponieważ analiz stanu środowiska przyrodniczego zarówno całego miasta Gorzowa Wielkopolskiego jak i jego fragmentów dokonano wielokrotnie w wielu dokumentach dotyczących rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Niniejsze opracowanie ogranicza się jedynie do omówienia wybranych zagadnień dotyczących stanu środowiska mających ewidentny wpływ na zadania zapisane w Programie oraz do uaktualnienia treści zawartych w takich dokumentach jak: Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2020”, „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Miasta Gorzów Wielkopolski” Przy opisie środowiska przyrodniczego duży nacisk położono więc nie na opis stanu środowiska, lecz na problemy i zagrożenia środowiska przyrodniczego. Przy poniższych analizach w znacznym stopniu posłużono się danymi zawartymi w Raportach WIOŚ.

Różnorodność biologiczna, Natura 2000, rośliny i zwierzęta

Tereny objęte analizą położone są w granicach administracyjnych miasta Gorzowa Wielkopolskiego, w głównej mierze w jego centralnej części. Ich różnorodność biologiczna jest odmienna. W zdecydowanej mierze są to obszary zurbanizowane, a więc niecechujące się szczególnymi walorami środowiska naturalnego (M1, część M2, część M3, P1, część P2, część P3, W1, część W2, część W4, W5). Niemniej występują tu również tereny o znacznej różnorodności biologicznej, w tym obejmujące swymi granicami rzekę Wartę i tereny zielone-otwarte (część M2, część M3, część P2, część P3, P4, część W2, część W3, część W4). O znacznej różnorodności biologicznej świadczy fakt, iż trzy wyznaczone w Programie tereny zawierają się bezpośrednio w obszarze Natura 2000 Dolina Dolnej Noteci (kod obszaru PLB080002) – część M2, część M3 i część P4; jeden teren graniczy bezpośrednio z obszarem Natura 2000 Gorzowskie Murawy (kod obszaru PLH 080058) - W4; dwa tereny znajdują się w bliskiej odległości obszaru Natura 2000 Ostoja Witnicko-Dębniańska (kod obszaru PLB320015) – P2, P6. Ponadto obszar objęty programem zawiera również dwa parki miejskie – Wiosny Ludów, Siemiradzkiego i graniczy z jednym parkiem – Słowińskim.

Główne zagrożenia różnorodności biologicznej są powodowane przez:

- niewłaściwe zagospodarowywanie terenów w otoczeniu obszarów chronionych powodujące dysharmonię krajobrazu,
- postępującą urbanizację powodującą zmianę sposobu użytkowania ziemi polegającą na zmniejszaniu się terenów otwartych, zmniejszaniu udziału powierzchni biologicznie czynnej, fragmentaryzacji ekosystemów,
- uszkodzenia drzewostanu przez przemysł, komunikację (emisje przemysłowe, energetyczne i komunikacyjne),
- zły stan czystości wód powierzchniowych płynących, szczególnie rzeki Warty i Kłodawki.

- niekontrolowane, „dzikie” składowiska odpadów.

Środowisko wodne

Obszar objęty Programem obejmuje główny element sieci hydrologicznej miasta, który stanowi rzeka Warta wraz ze swym dopływem Kłodawką, a także kanał Ulgi oraz oczko wodne w Parku Wiosny Ludów. Niestety wody rzeki Warty i Kłodawki charakteryzują się V - najniższą klasą czystości.

Obszar objęty Programem wchodzi w zasięg GZWP nr 137 „Warta”, wody tego zbiornika zabezpieczają dostawy wody pitnej dla mieszkańców miasta. Obecnie woda ujmowana jest w trzech miejscach: ujęcie Centralne, Kłodawa, Siedlce, przy czym ujęcie Centralne zlokalizowane na ul. Kosynierów Gdyńskich znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru analizowanego.

Główne zagrożenia dla środowiska wodnego są powodowane przez:

- brak wystarczająco rozwiniętej sieci kanalizacyjnej, w tym odprowadzanie ścieków do rzek: opadowych, technologicznych, z miejskiej oczyszczalni ścieków (rz. Warta),
- brak izolacji lub słaba izolacja GZWP od powierzchni terenu skutkująca migracją zanieczyszczeń, w tym spływ powierzchniowy z terenów miejskich. Najbardziej zagrożony jest obszar centrum miasta ze względu na koncentrację źródeł zanieczyszczeń.
- niekontrolowane „dzikie” składowiska odpadów.

Powietrze, hałas

Na podstawie rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w Gorzowie Wielkopolskim za rok 2007 dokonano klasyfikacji stref pod kątem ochrony zdrowia, w wyniku, której miasto Gorzów znalazło się w najgorszej klasie C ze względu na przekroczenie dopuszczalnej częstości przekraczania poziomu dopuszczalnego dla stężeń 24-h pyłu zawieszonego PM10. Z tego względu dla obszaru miasta konieczne było sporządzenie programu ochrony powietrza. „Program ochrony powietrza dla Gorzowa Wielkopolskiego - miasta na prawach powiatu” został opracowany przez firmę EKOMETRIA z Gdańska w grudniu 2007 r. W programie tym wyznaczono trzy obszary zagrożeń - dwa ze względu na przekroczenie PM10 24 h i jeden obszar zagrożeń ze względu na przekroczenie PM10 średniorocznych. Obszar objęty ocenianym Programem obejmuje w swych granicach dwa (spośród w/w trzech) obszary zagrożeń:

- Dzielnica Śródmieście, zajmuje obszar 337,9 ha (przekroczenie PM10 24 h),
- Centrum miasta, rejon ograniczony ulicami: Zacisze, Sikorskiego, Walczaka, Armii Polskiej, Mieszka I, Dąbrowskiego, zajmuje obszar 58,5 ha (przekroczenie PM10 średniorocznych).

W w/w obszarach za przekroczenie norm odpowiada system ogrzewania (indywidualne paleniska) oraz emisja komunikacyjna. Głównym celem opracowania naprawczego programu ochrony powietrza jest wskazanie niezbędnych działań umożliwiających poprawę stanu powietrza w mieście, a co za tym idzie poprawę jakości życia mieszkańców.

Klimat akustyczny analizowanego obszaru podobnie jak i całego miasta Gorzowa kształtowany jest głównie przez hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, tramwajowy),

hałas przemysłowy oraz hałas osiedlowy. Ostatnie badania hałasu komunikacyjnego na terenie miasta przeprowadził Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze w 2005 r. i 2008 r. Z badań tych wynika, iż na wszystkich punktach pomiarowych zanotowano przekroczenia, zarówno w porze dziennej jak i nocnej. Natomiast nie zanotowano przekroczenia wartości progowej hałasu, tj. 75 dB. Największe przekroczenia zanotowano na punktach pomiarowych zlokalizowanych przy głównych arteriach miasta oraz w centrum. Spośród terenów objętych Programem hałasem komunikacyjnym zagrożone są tereny zlokalizowane przy ul. Myśluborskiej (W3, W2, W4); ul. Franciszka Walczaka (P5); w centrum miasta (M1, M2, P1); ul. Kostrzyńskiej (W5), przy czym najwyższe wartości przekroczenia stwierdzono na ul. Kostrzyńskiej.

W wyniku badań kontrolnych hałasu przemysłowego na terenie miasta przeprowadzonych w roku 2003 wytypowano 7 zakładów, których funkcjonowanie powoduje znaczne uciążliwości. Badania przeprowadzone w roku 2007 wskazują na poprawę sytuacji- tylko jeden zakład przekroczył normy hałasu w porze dziennej o 0,1 dB.

Główne zagrożenia dla jakości powietrza oraz klimatu akustycznego są powodowane przez:

- rosnące tendencje w ruchu pojazdów ciężkich, głównie w godzinach nocnych,
- wysoki poziom ogólnego ruchu pojazdów,
- ruch kolejowy odbywający się przez centrum miasta,
- niezadowalający stan techniczny dróg,
- brak proekologicznych postaw społeczeństwa w zakresie komunikacji samochodowej.

Powierzchnia ziemi, krajobraz

Obszary objęte Programem zlokalizowane są w różnych częściach miasta, dlatego też charakteryzują się różnym ukształtowaniem powierzchni ziemi jak i różnymi cechami krajobrazu. Tereny zlokalizowane blisko rzeki Warty (M2, M3, P1-3, W5) charakteryzują się urozmaiconą rzeźbą terenu, co sprzyja masowym ruchom ziemi oraz powstawaniu „dzikich” wysypisk śmieci. Nieczystości gromadzone są również na terenach otwartych zakrzaczonych, zalesionych (W2-4). Wynika to w dużej mierze z niewykształconych nawyków redukcji i gromadzenia odpadów wśród społeczeństwa.

Szczególnemu zanieczyszczeniu ulegają również tereny zlokalizowane w pobliżu dróg (M1-3, P1-6, W1-5). Duże natężenie ruchu oraz zły stan techniczny dróg powoduje zanieczyszczenie gleb na terenach do nich przyległych.

Główne zagrożenia powierzchni ziemi są powodowane przez:

- postępującą urbanizację powodującą zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- nieodpowiednie zagospodarowanie terenów, na których występują masowe ruchy ziemi,
- „dzikie” miejsca składowania odpadów,
- zanieczyszczenia gleb pochodzenia komunikacyjnego, w tym użytkowanie w okresie zimowym (stosowanie soli),

Klimat

Klimat terenów wchodzących w skład obszaru objętego Programem jest tożsamy z klimatem okolic Gorzowa Wlkp. i jest charakterystyczny dla strefy klimatu umiarkowanego na pograniczu dzielnicy lubuskiej i pomorskiej. Przeciętna temperatura stycznia wynosi –

1,4⁰C, zaś lipca +17,2⁰C. Rejon ten zaliczany jest do najcieplejszych w kraju. Największe opady występują w miesiącach letnich, średnio w roku wahają się pomiędzy 550-600 mm. Przeważającymi wiatrami są wiatry zachodnie. W związku z urozmaiconą rzeźbą terenu w mieście występują obszary o cechach klimatu niekorzystnych dla człowieka. Są to obszary dolin i zagłębień terenu (szczególnie M2-3, P1-3, W5). Charakteryzują się one niewystarczającym przewietrzeniem, które sprzyja z kolei tworzeniu się inwersji temperatur oraz zwiększa czas utrzymywania się wysokiego stopnia wilgotności. Obszary o takim charakterze sprzyjają koncentracji zanieczyszczeń powietrza.

Główne zagrożenia klimatu są powodowane przez:

- nieprawidłowe zagospodarowywanie terenów zielonych otwartych, co powoduje powstawanie utrudnionych warunków przewietrzania miasta,
- ukształtowanie terenu sprzyjające inwersji temperatur oraz koncentracji zanieczyszczeń powietrza w dolinach i obniżeniach terenu.
- generowane w mieście zanieczyszczenia powietrza, które przy uwzględnieniu podwyższonej wilgotności wynikającej z sąsiedztwa rzeki, w niesprzyjających warunkach pogodowych (podwyższona częstość występowania mgieł) w okresie jesienno-zimowym, mogą powodować zaleganie zanieczyszczeń w wyniku zjawisk o charakterze podobnym do smogu.

Zasoby naturalne

Zasoby naturalne występujące na obszarze miasta Gorzów Wielkopolski stanowią zasoby wód podziemnych w ramach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 137 „Warta”.

Główne zagrożenia zasobów naturalnych są powodowane przez:

- niepełne skanalizowanie terenów na południe od rz. Warty,
- brak izolacji lub bardzo słaba izolacja GZWP, co umożliwia przenikanie szkodliwych substancji do warstwy wodonośnej.

Poważne awarie, zdrowie i życie ludzi, dobra materialne

Obszar objęty analizą zlokalizowany jest w Mieście Gorzowie Wielkopolskim, które ze względu na rozwój przemysłu, w tym przemysłu chemicznego oraz intensywny ruch komunikacyjny, w tym kolejowe i drogowe przewozy towarowe, jest miejscem narażonym na wystąpienie poważnych awarii. Nawet jeśli wymienione poniżej zakłady/drogi nie występują bezpośrednio na terenach objętych Programem to ewentualna awaria będzie niewątpliwie ich dotyczyć, bowiem zagrożenie wywołane przez wystąpienie poważnej awarii często ma charakter katastrofy ekologicznej, co oznacza, iż wpływa negatywnie na znaczny obszar wykraczający poza źródło awarii. Wpływa również na szereg komponentów środowiska przyrodniczego jak i na zdrowie i życie ludzi.

Główne zagrożenia wystąpienia poważnej awarii są powodowane przez:

- Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z 09.04.2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku lub zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej: Zakłady zwiększonego ryzyka – Zakład Energoelektryczny „Energostill” Sp. z o.o.;

- trasy przewozu materiałów niebezpiecznych, głównie droga krajowa Nr 3 i Nr 22. Materiały niebezpieczne przewożone są również linią kolejową, która przebiega przez centrum miasta po estakadzie. Transportem kolejowym przewożone są: amoniak, materiały pędne, gazy skroplone, kwasy, wodorotlenki. Ponieważ kolej przebiega wzdłuż Warty i mostem kolejowym przez rzekę istnieje realna groźba skażenia nie tylko gruntu, ale także wód powierzchniowych;
- groźba powodzi związana przede wszystkim z rzeką Wartą i w mniejszym stopniu z jej dopływem Kłodawką. W przypadku powodzi zagrożona jest lewobrzeżna część miasta, tj. Zawarcie i Zakanale. Jednak jak wynika z opracowania pn. „Zabezpieczenie przeciwpowodziowe Zakanala” miasto posiada wystarczającą ochronę przeciwpowodziową;
- składowisko odpadów niebezpiecznych zlokalizowane w południowo-zachodniej części miasta. Większość odpadów niebezpiecznych poddawana jest zagospodarowywaniu (odzyskowi) lub unieszkodliwianiu. Wobec powyższego na składowisko trafiają głównie: popioły lotne i inne popioły z odczyszczania gazów odlotowych, odpady poneutralizacyjne z oczyszczalni ścieków, osady z zakładu oczyszczania ścieków zawierające substancje niebezpieczne.

Reasumując; stan środowiska na terenach wchodzących w skład obszaru objętego Programem nie odbiega od stanu środowiska w pozostałej części miasta. Natomiast stan środowiska w mieście Gorzowie nie odbiega od stanu środowiska w innych miastach o podobnym charakterze, tj. z rozwiniętą funkcją przemysłową, będących centrum usług wyższego rzędu oraz pełniących rolę ważnego węzła komunikacyjnego. Niemniej niektóre parametry charakteryzujące środowisko zostały na obszarze analizowanym przekroczone (pył zawieszony PM10, V klasa czystości rzeki Warty i Kłodawki, hałas komunikacyjny i przemysłowy). Ważnym problemem zdaje się być również odpowiednie zagospodarowanie znacznych terenów otwartych (szczególnie W2-4), które aktualnie stanowią miejsce składowania odpadów i rozwoju patologii społecznych, a także potrzeba szeroko rozumianej rewitalizacji tkanki miejskiej, szczególnie w centrum miasta (M1-2).

3.2. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego Programu

Prognozowanie zmian w środowisku jest niezmiernie trudne, ponieważ zmiany te zależą od dużej liczby zmiennych, czynników i to nie tylko przyrodniczych ale także innych, np. czasu, uczestników, aktualnej i przyszłej sytuacji społeczno-gospodarczej, trendów i dynamiki zmian itp. Niemniej istotnym elementem oceny, na ile przewidywane działalności wpłyną na poszczególne aspekty środowiska, jest także tzw. „opcja zerowa”, czyli prognoza, w jakim kierunku zmieniałoby się środowisko w przypadku braku realizacji planowanych działań. Jak pokazuje praktyka, często bardzo mylnie przyjmuje się, że nie podejmowanie działań, ma charakter prośrodowiskowy. Tymczasem częste są sytuacje, gdy planowane działania pozwalają na porządkowanie struktur i procesów, a osiągnięte efekty pośrednio i

bezpośrednio niosą korzyści środowiskowe. Przewiduje się, że brak realizacji działań zapisanych w Programie może spowodować następujące skutki:

pozytywne dla środowiska i mieszkańców

1. Zmniejszenie prawdopodobieństwa lokalizowania na terenie miasta zakładów będących potencjalnymi emitorami zanieczyszczeń powietrza, wód, powierzchni ziemi (wskutek niewyznaczenia terenów rozwojowych oraz zaniechania realizacji infrastruktury technicznej – czyli uzbrojenia terenów inwestycyjnych).
2. Zmniejszenie zagrożenia spowodowanego intensyfikacją wykorzystania walorów przyrodniczych polegającego na penetracji terenów cennych przyrodniczo, w tym brzegów cieków wodnych itp. (wskutek niewyznaczenia terenów rekreacyjnych).
3. Pozostawienie znacznych przestrzeni w mieście jako terenów „otwartych”, ułatwiających przewietrzanie miasta - tereny powojkowe, przemysłowe (wskutek zaniechania dążeń do ich zagospodarowania).

negatywne dla środowiska i mieszkańców

1. Postępująca degradacja terenów powojkowych, przemysłowych - powodująca przede wszystkim niewymierne straty w krajobrazie i prestiżu miasta, którego wizerunek jako miasta o zdegradowanej i niezagospodarowanej przestrzeni, bardzo by ucierpiał, ale także przejawiająca się niekorzystnymi oddziaływaniami w mniejszej skali, m.in. nielegalnym gromadzeniem śmieci, zarastaniem przez rośliny ruderalne, co przyczyniać się będzie do sukcesywnej „utracy przestrzeni” i jej „zamykania”.
2. Niewymierne straty w konkurencyjności miasta, niosące skutki ekonomiczne na przykład poprzez gorsze warunki funkcjonowania przedsiębiorczości („uciekanie” przedsiębiorców, „omijanie” miasta przez potencjalnych inwestorów).
3. Wzrost niekorzystnych oddziaływań wynikających z intensywnego ruchu komunikacyjnego i kołowego.
4. Zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców spowodowane brakiem rozwoju działań i urzędzeń służących zapewnieniu bezpieczeństwa na drogach, w miejscach publicznych.
5. Możliwa pauperyzacja społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych (dewastacja terenów zielonych, zaśmiecanie itp.) wynikająca z braku świadomości ekologicznej, niewystarczającego stanu rozwoju edukacji, w tym edukacji przyrodniczej kształtującej pozytywne zachowania.
6. Wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i gleby będący wynikiem zmniejszającego się tempa rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym szczególnie kanalizacji sanitarnej.
7. Wzrost emisji zanieczyszczeń powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji, w tym zwłaszcza dotyczy to zagadnień tzw. niskiej emisji.
8. Zahamowanie rozwoju, wzbogacania i rewitalizacji terenów zieleni miejskiej - podnoszącej jakość zamieszkania w mieście, wykorzystywanej dla rekreacji oraz pełniącej funkcje izolacyjne.

9. Zahamowanie rozwoju, wzbogacania i rewitalizacji terenów sportowych i rekreacyjnych-podnoszącej jakość zamieszkania w mieście, organizujących czas wolny młodzieży i dorosłych zapobiegając w ten sposób powstawaniu i eskalacji zachowań patologicznych.
10. Dalsza dekapitalizacja struktur mieszkaniowych powodująca pogorszenie się warunków życia mieszkańców.
11. Dalsza dekapitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej, szczególnie w centralnej części miasta.
12. Niekontrolowane, nieuporządkowane zagospodarowanie przestrzeni miejskiej.

Dokument o nazwie Lokalny Program Rewitalizacji już z samej nazwy zawiera w sobie działania służące rewitalizacji, a więc procesowi przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych inicjowanych w celu wyprowadzenia danego obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. Dlatego też należy przyjąć, iż realizacja działań zapisanych w ocenianym Programie nie może nieść skutków stricte negatywnych dla zdrowia ludzi czy stanu środowiska. Mogą to być jedynie skutki pozytywne o różnym stopniu intensywności a ich ujemne oddziaływanie może przejawiać się jedynie czasowo, np. podczas trwania remontów, budowy lub też zastosowanie odpowiednich zabiegów kompensacyjnych, zminimalizuje, wyeliminuje ewentualne ujemne skutki. Wymienione powyżej 3 skutki negatywne również nie dotyczą perspektywy długoterminowej a jedynie niedalekiej przyszłości. Pozostawienie, bowiem terenów dziś niezainwestowanych (otwartych) terenami wolnymi w granicach administracyjnych miasta doprowadzi w dłuższej perspektywie czasu do ich degradacji. Brak zagospodarowania pod określone funkcje (typowo miejskie) odsunie jedynie moment wejścia na te tereny działalności, w tym również przemysłowej, w sposób nieplanowany, nieuporządkowany. Najwięcej negatywnych skutków dla szeroko rozumianego środowiska geograficznego może spowodować niezrealizowanie działań określanych w niniejszej Prognozie jako grupy działań: I. Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej; II. Działania związane z układem drogowym i komunikacyjnym; III. Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza-aspekt społeczny); V. Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania; VI. Działania określane jako rewitalizacja/renowacja ukierunkowane do konkretnych obiektów/ulic, jednostek zabytkowych, itp. lub inne związane z pracami budowlanymi bez zmiany funkcji; VII. Działania mieszkaniowe. Niewielkie skutki pozytywne, ale jak wcześniej zaznaczono jedynie czasowo, może przynieść niezrealizowanie działań określanych w niniejszej Prognozie jako grupy działań IV. Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych; VIII. Działania inne.

Reasumując należy stwierdzić, iż korzystnym z punktu widzenia środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi jest wariant doprowadzenia do realizacji poszczególnych działań zapisanych w Programie, bowiem szereg działań zaproponowanych w Programie ma charakter umożliwiający rozwój miasta (pełnienie typowo miejskich funkcji rangi ponadlokalnej) przy jednoczesnym zachowaniu równowagi ekologicznej. Można zatem oczekiwać, że realizacja celów zapisanych w Programie wraz z uwzględnieniem uwag zapisanych na końcu niniejszej Prognozy doprowadzi do ogólnej poprawy stanu środowiska

przyrodniczego i zdrowia mieszkańców a także przyczyni się do znacznego wzrostu ładunku przestrzennego i ogólnego wyglądu nie tylko terenów objętych bezpośrednim działaniem ale również całego miasta.

Tabela 1 Przewidywane skutki braku realizacji działań Programu

Grupa działań (brak realizacji działań z tej grupy)	Elementy środowiska, na które najbardziej wpłynie brak realizacji działań	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze pozytywnym	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze negatywnym
I. Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej	Dobra materialne, zabytki, zasoby naturalne, powierzchnia ziemi, powietrze, woda, ludzie, różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta	Brak	Wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i gleby będący wynikiem zmniejszającego się tempa rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym szczególnie kanalizacji sanitarnej. Wzrost emisji zanieczyszczeń powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji, w tym zwłaszcza dotyczy to zagadnień tzw. niskiej emisji.
II. Działania związane z układem drogowym i komunikacją	Zasoby naturalne, krajobraz, powierzchnia ziemi, powietrze, woda, ludzi	Brak	Wzrost niekorzystnych oddziaływań wynikających z intensywnego ruchu komunikacyjnego i kołowego. Zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców spowodowane brakiem rozwoju działań i urzędzeń służących zapewnieniu bezpieczeństwa na drogach, w miejscach publicznych.
III. Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza- aspekt społeczny) inwestycyjne miękkie	Dobra materialne, zabytki, krajobraz, ludzi	Brak	Zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców spowodowane brakiem rozwoju działań i urzędzeń służących zapewnieniu bezpieczeństwa na drogach, w miejscach publicznych. Możliwa pauperyzacja społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych (dewastacja terenów zielonych, zaśmiecanie itp.) wynikająca z braku świadomości ekologicznej, niewystarczającego stanu rozwoju edukacji, w tym edukacji przyrodniczej kształtującej pozytywne zachowania.

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

Grupa działań (brak realizacji działań z tej grupy)	Elementy środowiska, na które najbardziej wpłynie brak realizacji działań	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze pozytywnym	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze negatywnym
			Zahamowanie rozwoju, wzbogacania i rewitalizacji terenów sportowych i rekreacyjnych-podnoszącej jakość zamieszkania w mieście, organizujących czas wolny młodzieży i dorosłych zapobiegając w ten sposób powstawaniu i eskalacji zachowań patologicznych.
IV. Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych	Dobra materialne, krajobraz, woda, ludzi, różnorodność biologiczna, rośliny, zwierzęta, obszary Natura 2000	Zmniejszenie zagrożenia spowodowanego intensyfikacją wykorzystania walorów przyrodniczych polegającego na penetracji terenów cennych przyrodniczo, w tym brzegów cieków wodnych itp. (wskutek niewyznaczenia terenów rekreacyjnych). Pozostawienie znacznych przestrzeni w mieście jako terenów „otwartych”, ułatwiających przewietrzanie miasta - tereny powojkowe, przemysłowe (wskutek zaniechania dążeń do ich zagospodarowania).	Postępująca degradacja terenów powojkowych, przemysłowych – powodująca przede wszystkim niewymierne starty w krajobrazie i prestiżu miasta, którego wizerunek jako miasta o zdegradowanej i niezagospodarowanej przestrzeni, bardzo niewycierpiał, ale także przejawiająca się niekorzystnymi oddziaływaniami w mniejszej skali, m.in. nielegalnym gromadzeniem śmieci, zarastaniem przez rośliny ruderalne, co przyczyniać się będzie do sukcesywnej „utrąty przestrzeni” i jej „zamykania”. Zahamowanie rozwoju, wzbogacania i rewitalizacji terenów zieleni miejskiej - podnoszącej jakość zamieszkania w mieście, wykorzystywanej dla rekreacji oraz pełniącej funkcje izolacyjne. Zahamowanie rozwoju, wzbogacania i rewitalizacji terenów sportowych i rekreacyjnych-podnoszącej jakość zamieszkania w mieście, organizujących czas wolny młodzieży i dorosłych zapobiegając w ten sposób powstawaniu i eskalacji zachowań patologicznych.
V. Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania	Dobra materialne, zabytki, krajobraz, ludzi	Brak	Niekontrolowane, nieuporządkowane zagospodarowanie przestrzeni miejskiej
VI. Działania określane jako rewitalizacja/renowacja-	Dobra materialne, zabytki, krajobraz, powierzchnia	Brak	Postępująca degradacja terenów powojkowych,

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojennych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

Grupa działań (brak realizacji działań z tej grupy)	Elementy środowiska, na które najbardziej wpłynie brak realizacji działań	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze pozytywnym	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze negatywnym
ukierunkowane do konkretnych obiektów/ulic, jednostek zabytkowych, itp. lub inne związane z pracami budowlanymi bez zmiany funkcji	ziemi, powietrze, ludzi		<p>przemysłowych – powodująca przede wszystkim niewymierne straty w krajobrazie i prestiżu miasta, którego wizerunek jako miasta o zdegradowanej i niezagospodarowanej przestrzeni, bardzo by ucierpiał, ale także przejawiająca się niekorzystnymi oddziaływaniami w mniejszej skali, m.in. nielegalnym gromadzeniem śmieci, zarastaniem przez rośliny ruderalne, co przyczyniać się będzie do sukcesywnej „utrąty przestrzeni” i jej „zamykania”.</p> <p>Zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców spowodowane brakiem rozwoju działań i urządzeń służących zapewnieniu bezpieczeństwa na drogach, w miejscach publicznych</p> <p>Dalsza dekapitalizacja struktur mieszkaniowych powodująca pogorszenie się warunków życia mieszkańców.</p> <p>Dalsza dekapitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej, szczególnie w centralnej części miasta.</p>
VII. Działania mieszkaniowe	Dobra materialne, zabytki, zasoby naturalne, krajobraz, powierzchnia ziemi, powietrze, woda, ludzi	Brak.	<p>Wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i gleby będący wynikiem zmniejszającego się tempa rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym szczególnie kanalizacji sanitarnej.</p> <p>Wzrost emisji zanieczyszczeń powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji, w tym zwłaszcza dotyczy to zagadnień tzw. niskiej emisji</p> <p>Dalsza dekapitalizacja struktur mieszkaniowych</p>

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

Grupa działań (brak realizacji działań z tej grupy)	Elementy środowiska, na które najbardziej wpłynie brak realizacji działań	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze pozytywnym	Skutki (braku realizacji działań) o charakterze negatywnym
			powodująca pogorszenie się warunków życia mieszkańców
VIII. Działania inne	Dobra materialne, zasoby naturalne, krajobraz, powierzchnia ziemi, powietrze, woda,	Zmniejszenie prawdopodobieństwa lokalizowania na terenie miasta zakładów będących potencjalnymi emitorami zanieczyszczeń powietrza, wód, powierzchni ziemi (wskutek niewyznaczenia terenów rozwojowych oraz zaniechania realizacji infrastruktury technicznej- czyli uzbrojenia terenów inwestycyjnych).	Postępująca degradacja terenów powojkowych, przemysłowych – powodująca przede wszystkim niewymierne starty w krajobrazie i prestiżu miasta, którego wizerunek jako miasta o zdegradowanej i niezagospodarowanej przestrzeni, bardzo by ucierpiał, ale także przejawiająca się niekorzystnymi oddziaływaniami w mniejszej skali, m.in. nielegalnym gromadzeniem śmieci, zarastaniem przez rośliny ruderalne, co przyczyniać się będzie do sukcesywnej „utrąty przestrzeni” i jej „zamykania”.

Źródło: Analizy własne

4. PRZEWIDYWANE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

4.1. Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Oceniany Program ze względu na brak charakterystyki poszczególnych działań uniemożliwia szczegółowe określenie obszarów, na których przewiduje się znaczące oddziaływanie. Program niejednokrotnie wskazuje tylko przybliżoną lokalizację przedsięwzięć - czternaście obszarów zlokalizowanych w różnych częściach miasta charakteryzujących się różnymi problemami, w tym związanymi z degradacją środowiska. Ze względu na podobieństwo wielu działań na potrzeby niniejszej Prognozy dokonano ich podziału na osiem grup tematycznych:

- I. Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej,
- II. Działania związane z układem drogowym i komunikacją,
- III. Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza-aspekt społeczny)-inwestycyjne i miękkie,
- IV. Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych,
- V. Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania,
- VI. Działania określane jako rewitalizacja/renowacja-ukierunkowane do konkretnych obiektów/ulic, jednostek zabytkowych, itp.
- VII. Działania mieszkaniowe,
- VIII. Działania inne.

Spośród w/w, V grupa działań z racji swej specyfiki – odnoszenia się do działań typowo planistycznych- nie będzie oddziaływała na środowisko bezpośrednio, choć tworzyć będzie warunki zagospodarowania przestrzeni. Można przyjąć, iż stopień bezpośredniego oddziaływania będzie na tyle znikomy, że działania tutaj zapisane należy określić jako neutralne. Z kolei skutki, które zajdą w przyszłości, po realizacji zagospodarowania nie powinny być negatywne, gdyż współczesny proces planistyczny zapewnia w wysokim stopniu interes ochrony przyrody (na straży interesów przyrody stoją zarówno przepisy prawa jak i etyka urbanistów). Pierwsza i szósta grupa spośród w/w będą wykazywały największe oddziaływanie na środowisko jednak zdecydowanie pozytywne. Oddziaływań negatywnych można jedynie spodziewać się w grupie IV Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych oraz w grupie VIII Działania inne. Wynika to głównie z charakteru tychże działań, które dotyczą: Budowy terenów rekreacyjnych wzdłuż Warty, budowy portu rzeczego, stoczni remontowej nad Wartą; Wprowadzenia giełdy samochodowej na terenie byłych zakładów Ursus na Baczynie, Modernizacji i dostosowania obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu. Realizacja tychże działań może wpływać (ale nie musi) na krajobraz, powierzchnię ziemi, powietrze oraz wody i obszar Natura 2000.

Krajobraz terenów objętych Programem jest aktualnie zróżnicowany jednak w zdecydowanej większości niekorzystny. Istniejąca tkanka miejska, szczególnie zabytkowa wymaga rehabilitacji. Występuje wiele obszarów niezagospodarowanych - tereny powojaskowe/poprzemysłowe. Stan środowiska na tych obszarach jest zły. Powierzchnia ziemi zanieczyszczana jest przez nielegalne składowanie śmieci i nieszczelną kanalizację. Walory estetyczne miasta obniżają pustostany (choć nieliczne) będące w bardzo złym stanie technicznym, miejsca takie służą spotkaniom bezdomnych, budzą niepokój wśród mieszkańców miasta i sprzyjają powstawaniu sytuacji patologicznych. Wartość materialna tych terenów zmniejsza się coraz bardziej i właściwie wynika już tylko z ceny gruntu.

Powierzchnia ziemi na analizowanym obszarze stanowi w dużej mierze tereny zurbanizowane, choć znajdują się tu również znaczne przestrzenie będące terenami otwartymi (W2-4). Program przewiduje przebudowę i rozbudowę systemu komunikacji, a także wyznaczenie terenów pod nowe inwestycje kubaturowe (zabudowa mieszkaniowa, obiekty sportowo-rekreacyjne, widowiskowe, obiekty kultury, itp.). Należy, zatem spodziewać się zmniejszenia powierzchni biologicznie czynnej na rzecz zabudowy. Należy, zatem spodziewać się zmniejszenia powierzchni biologicznie czynnej na rzecz zabudowy. Modernizacja ulic może zaś (w zależności od uwarunkowań technicznych konkretnych inwestycji) odbywać się kosztem skwerów czy zieleni przydrożnej. Obecnie stan gleb na analizowanym obszarze cechuje się pewnym poziomem zanieczyszczenia, głównie typu komunikacyjnego charakterystycznego dla gleb miejskich. Tereny otwarte zaś wykorzystywane są przez mieszkańców do nielegalnego gromadzenia odpadów.

Powietrze na analizowanym obszarze zanieczyszczane jest głównie przez przestarzały system ciepłowniczy, szczególnie indywidualne paleniska. Wpływ na zanieczyszczenie powietrza ma również komunikacja. Konsekwencją oddziaływania w/w czynników jest fakt, iż zostały przekroczone normy pyłu zawieszonego PM10. (szczególnie teren M2). Wprowadzenie nowego rodzaju przemysłu na tereny poprzemysłowe może doprowadzić do pojawienia się emitorów zanieczyszczenia powietrza, aczkolwiek w Programie mowa jest tylko o nowoczesnych gałęziach przemysłu, a więc emitujących minimalne zanieczyszczenia.

Wody powierzchniowe płynące na terenie analizowanym to głównie rzeka Warta, Kłodawka oraz kanał Ulgi. Obecnie obydwie rzeki niosą wody o najniższej klasie czystości (V klasa). Zarówno Warta jak i Kłodawka ze względu na uregulowane brzegi w granicach miasta nie są rzekami o charakterze rzek naturalnych, a stanowią jedynie jeden z elementów krajobrazu zurbanizowanego. Program zakłada wybudowanie na rzece Warcie portu rzeczno-żeglarskiego, co wpłynie na warunki bytowania roślin i zwierząt żyjących w ciekach.

Obszary Natura 2000 występujące na analizowanym obszarze są dobrze chronione i ich stan jest bardzo dobry. Autorzy Programu założyli budowę terenów rekreacyjnych wzdłuż Warty oraz budowę portu rzeczno-żeglarskiego wraz ze stoczną remontową nad Wartą. Działanie to może pośrednio spowodować zbyt intensywną penetrację tak cennych przyrodniczo terenów, co z kolei niesie poważne niebezpieczeństwo ich degradacji i ubożenia, np. zakłócanie spokoju w okresie lęgowym ptactwa może doprowadzić do zmniejszenia ich populacji. Działania te zlokalizowano po części w obszarze Natura 2000, dlatego też wymagać one będą głębszej analizy skutkującej podjęciem prawidłowej decyzji lokalizacyjnej.

4.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000

Oznaczenia zastosowane w poniższej macierzy:

(+) - realizacja celu spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia

(-) - realizacja celu spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia

(0) - realizacja celu nie wpływa w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie

(+/-) - realizacja celu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia

(N) – brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków – są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia w symulacji, uwarunkowań

[1, 2, ..., 99] – numer komentarza pod tabelą, szczegółowo wyjaśniającego przewidywane oddziaływania i skutki.

Oznaczenia M i PW przy nazwach działań, odnoszą się do zapisanych w LPR działań planowanych w obszarach miejskich (M) i w obszarach powojennych i przemysłowych (PW), natomiast numer odnosi się do numeracji działań przyjętej w LPR.

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

	Grupa działań	przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na następujące zagadnienia i aspekty środowiska:										
		obszary Natura 2000 oraz inne obszary chronione	różnorodność biologiczna, świat roślin i zwierząt	ludzi	wodę	powietrze	powierzchnię ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobry materiał
I.	Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej	1 0/+	2 +/-	3 +	4 +/0	5 +/0	6 +	7 0/+	8 0/+	9 +	10 +/0	11 +
<p>M4. Budowa sieci ciepłowniczej wraz z węzłami w Śródmieściu w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza. M39. Rozbudowa przepompowni wód opadowych na Wale Okrężnym. M40. Wykonanie elementów kanalizacji sanitarnej dzielnicy "Zawarcie". M48. Rozwój infrastruktury technicznej: adaptacja pomieszczeń, systemy wentylacji i rekuperacji, monitoring oraz oświetlenie PW1. Rozwój infrastruktury technicznej na północ od ulicy Bierzarina i Bora Komorowskiego: budowa gazociągu, kanalizacji, wodociągu, c.o., energii elektrycznej i sieci teleinformatycznej PW4. Wykonanie brakujących elementów zabezpieczenia p.poż. w hali Lubuskiej Fundacji Zachodniego Centrum Gospodarczego. PW8. Modernizacja infrastruktury ulic terenów przemysłowych Zawarcia: kanalizacja deszczowa, nawierzchnia jezdni, chodniki, oświetlenie. PW9. Rozwój infrastruktury technicznej na terenach przemysłowych Zawarcia: kanalizacja, ogrzewanie. PW12. Budowa gazociągu do terenów przemysłowych – ul. Bierzarina. PW14. Budowa infrastruktury technicznej i zagospodarowanie terenów popoligonowych w tym na cele sportowo – rekreacyjne. PW18. Rozwój infrastruktury technicznej: adaptacja pomieszczeń, systemy wentylacji i rekuperacji, monitoring oraz oświetlenie</p>												
II.	Działania związane z układem drogowym i komunikacją	12 0/+	13 0/-	14 +	15 +/N	16 +/N	17 +/-	18 +/-	19 0/N	20 +	21 0/+	22 +
<p>M1. Uzbrojenie kompleksowe dzielnicy Zawarcie w Gorzowie Wlkp. – etap II - przebudowa ul. Kwiatowej. M7. Przebudowa skrzyżowania Chrobrego – Jagiełły – Wybickiego wraz z sygnalizacją świetlną. M9. Przebudowa ulic Sikorskiego i Chrobrego – zamknięcie ruchu kołowego - deptak. M10. Przebudowa deptaka od Kina Słońce do Placu Grunwaldzkiego.</p>												

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

<p>M11. Przebudowa ulic: Estkowskiego, Wybickiego, Łokietka. M12. Modernizacja infrastruktury tramwajowej. M16. Modernizacja infrastruktury ulic: systemy parkingów, nawierzchnia jezdni, torowiska, chodniki, oświetlenie ulic i parków, sygnalizacja świetlna M34. Poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez rozbudowę sieci masztów fotoradarowych, monitoring i modernizację policyjnych punktów konsultacyjnych . M43. Przebudowa ulic: Wyszyńskiego i Kazimierza Wielkiego. PW3. Budowa układu drogowego w rejonie ulic: Szczecińska, Złotego Smoka i Mosiężna. PW13. Budowa północnej obwodnicy miasta. PW23. Budowa dworca autobusowego na terenie po-wojskowym przy ul. Myśluborskiej</p>												
III.	Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza – aspekt społeczny)	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33
	a) inwestycyjne	0/-	0/-	+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	+	+
<p>M6. Rozbudowa i modernizacja Miejskiego Centrum Kultury przy ul. Drzymały. M8. Rewitalizacja Pałacyku Grodzkiego Domu Kultury w Gorzowie Wlkp. M18. Rewitalizacja Grodzkiego Domu Kultury przy ul. Wał Okrzeński. M22. Remont i modernizacja stadionu przy ul. Dąbrowskiego M37. Renowacja budynku dydaktycznego Instytutu Humanistycznego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej przy ul. Teatralnej 25B. M38. Poprawa infrastruktury edukacyjnej poprzez modernizację zabytkowego budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 2 w Gorzowie Wlkp. M41. Budowa boisk szkolnych. PW2. Modernizacja kortu tenisowego w okolicach Silwany. PW6. Działania dotyczące rozwoju infrastruktury społecznej, kulturalnej i turystycznej: hotel Metalowiec. PW10. Adaptacja historycznej hali produkcyjnej zakładów Silwany na muzeum przemysłu oraz ekspozycja maszyn parowych. PW22. Przebudowa budynku na strzelnicę kulową i pneumatyczną oraz zespół sal sportowych przy ul. Chopina 52. PW24. „Remont i przebudowa budynku koszarowego dla potrzeb służby kandydackiej Samodzielnego Poddziału Prewencji Policji” przy ul. Myśluborskiej.</p>												
	b) „miękkie”	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44
		0/+	0	+	0	0	0/+	0/+	0	0/+	0	+
<p>M31. Systemy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, walki z patologiami społecznymi, tworzenia równych szans oraz zapobiegania zjawisku bezrobocia i bezdomności M32. Stworzenie systemu grantów, szczególnie dla organizacji działających na obszarach objętych rewitalizacją M46. Kształcenie na poziomie wyższym, rozwój nowych form i kierunków kształcenia</p>												

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

	M49. Działania dotyczące uruchomienia finansowych mechanizmów wsparcia: fundusz poręczeń kredytowych, fundusz pożyczkowy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub finansowanie pomostowe dla nowo powstałych MSP PW15. Działania dotyczące rozwoju zasobów ludzkich, przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, tworzenia równych szans oraz zapobieganiu zjawisku bezrobocia PW16. Kształcenie na poziomie wyższym, rozwój nowych form i kierunków kształcenia PW21. Działania dotyczące uruchomienia finansowych mechanizmów wsparcia: fundusz poręczeń kredytowych, fundusz pożyczkowy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub finansowanie pomostowe dla nowo powstałych MSP											
IV.	Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych	45 N/0	46 +	47 +	48 0/N	49 0/+	50 +/-	51 +	52 0/+	53 0	54 +/0	55 +
	M3. Budowa terenów rekreacyjnych wzdłuż Kłodawki i remont mostów na rzece. M17. Deptak w rejonie ulic: Chrobrego, Wybickiego, Sikorskiego (zamknięcie ruchu kołowego) M21. Rewitalizacja Parku Siemiradzkiego M23. Budowa terenów rekreacyjnych wzdłuż Warty M25. Zagospodarowanie terenu skarpy wraz ze schodami donikąd. M42. Deptak w rejonie ulic: Wełniany Rynek, Hawelańska, Zabytkowa M51. Rewitalizacja Bulwaru Nadwarciańskiego Wschodniego w Gorzowie Wlkp. poprzez adaptację infrastruktury technicznej na cele kulturowe, rekreacyjne i turystyczne. PW11. Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej, turystycznej: port rzeczny, stocznia remontowa nad Wartą PW19. Działania dotyczące budowy na terenie byłego Ursusa na Zawarcu infrastruktury społecznej, kulturalnej turystycznej i komercyjnej: objekty użyteczności publicznej oraz odtworzenie dawnych dróg komunikacyjnych na terenie starego Ursusa											
V.	Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania	56 0/+	57 +	58 +	59 0/+	60 0/+	61 0/+	62 0/+	63 0/+	64 0/+	65 0/+	66 +
	M26. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru M1 M27. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru M2 M28. Opracowanie studium urbanistycznego centrum Gorzowa Wlkp. ograniczonego ulicami: Kosynierów Gdyńskich, Mickiewicza, Wyszyńskiego, Drzymały, Jagieły, Warszawska, Most Lubuski, Rzeka Warta oraz ulice: Garbary, Składowa, Jancarza, Estkowskiego do Kosynierów Gdyńskich PW20. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru											
VI.	Działania określone jako „rewitalizacja/renowacja” - ukierunkowane do konkretnych obiektów / ulic, jednostek zabytkowych, itp.	67 0	68 +	69 +	70 +/0	71 +/0	72 0	73 +	74 0/+	75 0	76 +	77 +

Prognoza Oddziaływania na Środowisko projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji obszarów zdegradowanych
- miejskich, przemysłowych i powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010-2015

<p>M2. Rewitalizacja obiektów przy ul. Składowej 11. M13. Modernizacja schroniska młodzieżowego przy ul. Wyszyńskiego. M14. Wprowadzenie lokali użytkowych na parterach i w piwnicach budynków rewitalizowanego obszaru. M15. Rewitalizacja historycznej zabudowy miasta. M19. Remont i przebudowa obiektów zespołu szkolnego przy ul. Przemysłowej 22. M24. Rewitalizacja ulicy Zabytkowej. M29. Remont zabytkowego budynku byłego ratusza przy ul. Obotryckiej. M30. Systemy monitoringu i zabezpieczeń obiektów zabytkowych. M35. Remont i adaptacja na Miejski Ośrodek Sztuki budynku przy ul. Kosynierów Gdyńskich 108 M36. Renowacja kościoła Parafialnego p.w. „Chrystusa Króla” w Gorzowie Wlkp. M45. Prace remontowo – konserwatorskie willi (obecnie biblioteka) przy ul. Sikorskiego 107. M50. Modernizacja i renowacja Katedry p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gorzowie Wlkp. M52. Rewitalizacja obiektu po byłym LOK ul. Nadbrzeżna. M47. Likwidacja barier architektonicznych, dostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych. PW17. Likwidacja barier architektonicznych, dostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych</p>												
VII.	Działania mieszkaniowe	78 0	79 0/-	80 +	81 N/+	82 N/+	83 -/+	84 +	85 N/0	86 +	87 +	88 +
<p>M5. Działania dotyczące budowy nowych mieszkań: zabudowa plombowa, wykorzystanie poddasza, odzyskanie i uporządkowanie terenów wewnątrz kwartałów pod nowe inwestycje. M20. Remont i renowacja zasobów mieszkaniowych przy ul. Waryńskiego. M44. Budowa mieszkań socjalno – komunalnych o charakterze rotacyjnym i zamiennym</p>												
VIII.	Działania inne	89 0/N	90 0/-	91 +	92 N/+	93 N	94 N	95 N	96 N	97 N	98 N/+	99 0/+
<p>M33. Public relations Programu Rewitalizacji. PW7. Giełda samochodowa na terenie byłych zakładów Ursus na Baczynie. PW5. Modernizacja i dostosowanie obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu.</p>												

[1] Realizacja działań zawartych w tej grupie działań nie wpłynie na obszary Natura 2000 w sposób bezpośredni a jedynie pośredni. Należy przewidywać, iż wpływ ten może być pozytywny ponieważ, ogólna rozbudowa czy budowa infrastruktury technicznej, w tym służącej ochronie środowiska (kanalizacja sanitarna, ciepłownictwo) powoduje poprawę jakości środowiska nie tylko na terenach, których bezpośrednio dotyczy, ale również w szerszej przestrzeni poprzez zmniejszenie się emisji zanieczyszczeń np. do wód czy powietrza.

[2] Działania w sferze rozwoju infrastruktury technicznej mogą powodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania w sferze różnorodności biologicznej, świata roślin i zwierząt, przy czym oddziaływania negatywne mają raczej charakter krótkotrwały i są związane z samym etapem rozwoju infrastruktury, gdy mają miejsce prace ziemne związane z niszczeniem zieleni, niszczeniem środowiska bytowania zwierząt, ograniczaniem powierzchni biologicznie czynnej, itp. Ograniczenia te ustają po zakończeniu inwestycji, a prawidłowo przeprowadzona restauracja zieleni pozwala na odnowienie stanu pierwotnego w okresie kilku lat. Oddziaływanie długofalowe jest zasadniczo pozytywne i wiąże się z ograniczaniem emisji zanieczyszczeń (dotyczy to zarówno powietrza, jak i wód powierzchniowych oraz podziemnych). Projekty przewidują między innymi realizację kanalizacji deszczowej, co na obszarze miasta ma szczególnie duże znaczenie dla ochrony stanu wód Warty (ograniczenie spływu powierzchniowego zanieczyszczeń, zwłaszcza substancji ropopochodnych). Projekt dotyczący budowy sieci ciepłowniczej w Śródmieściu może pośrednio oddziaływać korzystnie na bioróżnorodność w związku z eliminacją tzw. niskiej emisji z systemów grzewczych.

[3] Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej generują korzystne oddziaływania w sferze szeroko rozumianej jakości życia i zdrowia mieszkańców. Na etapie realizacji infrastruktury generowane są różnego rodzaju uciążliwości – związane z pracami ziemnymi, utrudnieniami komunikacyjnymi, niejednokrotnie degradacją otoczenia (np. niszczeniem zieleni). Są to jednak uciążliwości czasowe. Realizacja infrastruktury w obrębie danego obszaru poprawia warunki zamieszkania oraz stwarza korzystniejszy klimat rozwoju gospodarczego. Ten drugi aspekt jest szczególnie dobrze dostrzegany wśród projektów rewitalizacyjnych - jeden z projektów zakłada realizację gazociągu do terenów przemysłowych, co pozwala na znaczne zróżnicowanie prowadzonych tam działalności gospodarczych; inne projekty dotyczą uzbrojenia terenów przemysłowych na Zawarcu, co zwiększy ich atrakcyjność inwestycyjną. Pośrednio rozwój infrastruktury przyczynia się więc do możliwości podjęcia pracy oraz tworzy warunki dla lepszej obsługi w zakresie handlu i usług. Dostrzega się tu więc korzyści o charakterze bezpośrednim, jak i pośrednim, a co należy podkreślić, realizacja infrastruktury wiąże się z trwałym przekształceniem uwarunkowań na korzystne (zyskane korzyści mają charakter trwały).

Jeden z projektów zakłada, oprócz rozwoju infrastruktury technicznej na terenach popolygonowych, realizację bazy sportowo-rekreacyjnej. Takie działania mają charakter stricte prospołeczny.

[4, 5, 8, 10] – Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej służą generalnie przygotowaniu wybranych terenów miejskich, przemysłowych i powojkowych dla zwiększenia możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego Gorzowa Wlkp. Może wystąpić przejściowe niekorzystne oddziaływanie na powietrze i wody, na etapie samych inwestycji budowlanych (techniczne zużycie wody, emisja spalin przez maszyny i urządzenia). Na etapie użytkowania nastąpi wzrost zużycia wody oraz produkcji ścieków. Negatywne, długotrwałe i intensywne oddziaływanie na powietrze i klimat na etapie użytkowania wybudowanych obiektów jest jednak dyskusyjne. Alternatywą byłoby bowiem uzbrajanie terenów „nieskażonych” antropogenicznie w takim stopniu jak tereny np. przemysłowe, co w ogólnym bilansie byłoby większą stratą dla poszczególnych komponentów środowiska. W przypadku zadań w obszarach miejskich wystąpi dużo bardziej widoczne oddziaływanie pozytywne, długoterminowe na powietrze i wody (w bardziej pośrednim stopniu na klimat). Przewiduje się bowiem m.in. budowę sieci ciepłowniczej (ograniczanie „niskiej emisji”) czy przebudowę ulic w dzielnicy Zawarcie (ograniczanie zanieczyszczeń komunikacyjnych). Monitoring i nowe oświetlenie w pośredni sposób pozytywnie wpłynie na zabytki utrudniając akty wandalizmu.

[5] patrz [4]

[6] Realizacja działań zawartych w I grupie wpłynie pozytywnie na powierzchnię ziemi, co spowodowane będzie zmniejszoną emisją zanieczyszczeń do środowiska. Same zaś instalacje nie zajmują przestrzeni jako takiej, nie będzie miało więc miejsce ograniczenie powierzchni biologicznie czynnej. Ewentualne skutki negatywne mogą być jedynie chwilowe i wystąpić podczas prac remontowo-budowlanych.

[7] Krajobraz na terenach objętych Programem nie ulegnie zmianie w wyniku realizacji działań z I grupy. Są to bowiem inwestycje związane z budową i remontem instalacji, nie widocznej bezpośrednio w krajobrazie miasta. Niemniej należy zauważyć, że zawsze wraz z poprawą infrastruktury technicznej następuje poprawa znacznej części elementów środowiska, w tym również krajobrazu. Tym bardziej, że w grupie tej znajduje się również działanie obejmujące remont nawierzchni jezdni i chodników.

[8] patrz [4]

[9] Zasoby naturalne, podobnie jak i powierzchnia ziemi, w wyniku realizacji działań z grupy I Programu ulegną poprawie. Zasoby naturalne na obszarze analizowanym to wody podziemne, których jakość w wyniku budowy bądź remontu instalacji sanitarnych w sposób naturalny ulegnie poprawie, zmniejszy się bowiem ryzyko zanieczyszczenia wód, jest to tym bardziej istotne, że wody te nie są dostatecznie chronione na analizowanym terenie (zalega nad nimi warstwa gruntów przepuszczalnych).

[10] patrz [4]

[11] Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej bezsprzecznie zwiększają wartość nieruchomości. Już sama realizacja infrastruktury wiąże się ze zwiększeniem majątku w sferze publicznej (wartość infrastruktury). Oddziaływania pośrednie dotyczą zarówno

terenów mieszkaniowych (wzrost wartości mieszkań), ale także terenów, gdzie prowadzone są działalności gospodarcze (poszerzenie zakresu możliwych do realizacji przedsięwzięć) oraz terenów inwestycyjnych (których wartość znacznie rośnie wraz z rozwojem infrastruktury umożliwiającej podjęcie działalności gospodarczych lub zwiększającej ich przydatność dla różnego rodzaju działalności). W ramach działań rewitalizacyjnych przewidziano rozwój infrastruktury różnego rodzaju w różnych częściach miasta – ich koncentracja ma jednak miejsce w dzielnicy Zawarcie, której atrakcyjność inwestycyjna znacznie wzrośnie po realizacji zamierzonych planów. Należy oczekiwać, że nastąpi tu wzrost wartości nieruchomości o różnym przeznaczeniu.

[12] Działania związane z układem drogowym i komunikacją nie będą miały bezpośredniego wpływu na obszar Natura 2000, nowe lub modernizowane drogi nie będą przebiegały przez te obszary. Niemniej modernizacja systemu drogowego usprawni ruch w mieście, a płynny ruch oznacza mniejszą emisję zanieczyszczeń typu komunikacyjnego do środowiska.

[13] Działania związane z rozwojem układu drogowego i komunikacyjnego są bardzo zróżnicowane, stąd charakter ich oddziaływań na różnorodność biologiczną, świat roślin i zwierząt może być bardzo różny. Projekty związane z poprawą bezpieczeństwa (montaż fotoradarów, centra policji) nie będą miały w praktyce znaczenia. Projekty związane z przebudową skrzyżowań, realizacją parkingów, chodników, itp. będą miały negatywny wpływ, ale generalnie wyłącznie w skali lokalnej – to jest w obrębie realizacji inwestycji, gdzie nastąpi ograniczenie powierzchni biologicznie czynnej i zapewne wycinka drzew, krzewów, itp. Zdecydowanie największy niekorzystny wpływ – o dużym zasięgu przestrzennym, o dużej złożoności oraz dużej skali oddziaływań pośrednich i skumulowanych, będą miały: budowa północnej obwodnicy miasta oraz budowa dworca autobusowego na terenie po-wojskowym przy ul. Myśluborskiej. Wyznaczanie nowych dróg w obszarach dotychczas niezabudowanych oraz realizacja przedsięwzięcia tak dużego terytorialnie i tak złożonego, jak budowa dworca autobusowego wraz z drogami dojazdowymi, zawsze stanowi przerwanie ciągłości przestrzeni, a dzielenie przestrzeni na mniejsze części zawsze osłabia jej odporność na antropopresję. Szczególnie ważne jest bardzo niekorzystne oddziaływanie dróg na świat zwierząt, dla których droga stanowi istotną barierę przestrzenną (realizowane przy okazji inwestycji drogowych przepusty i przejścia dla zwierząt zazwyczaj rekompensują straty tylko w ograniczonym wymiarze).

Zakres potencjalnego oddziaływania, które może zaistnieć w trakcie realizacji obwodnicy miasta jest dosyć szeroki i może dotyczyć następujących zagadnień (scharakteryzowano je poniżej tylko bardzo pobieżnie, zwracając uwagę na najważniejsze aspekty; bardziej szczegółowa analiza nie jest możliwa przy braku bliższych informacji o przebiegu drogi – przedłożony do prognozy dokument nie zawiera tego typu informacji):

- zajęcia terenu - droga takiej rangi wiąże się zajętością terenu o szerokości kilkudziesięciu metrów, dodatkowo należy wspomnieć o dodatkowych, wykonanych w związku z realizacją obwodnicy, drogach lokalnych oraz ewentualnych węzłach. Innego rodzaju problem zajęcia terenu wystąpi w czasie dokonywania prac i będzie miał charakter tymczasowy (w ramach prac budowlanych, składowania materiałów,

postoi sprzutu, itp. - w tego typu okolicznościach zawsze dochodzi do wzmożonego ryzyka degradacji środowiska);

- zniszczenia terenów zadrzewień i zakrzaczeń w przebiegu drogi (wycinka drzew i krzewów - zapewne zaistnieje konieczność wycinki pewnej liczby drzew i krzewów w związku z realizacją drogi);
- przerwania ciągów ekologicznych – jest to szczególnie istotne w dolinach Kłodawki oraz Srebrnej;
- strat w krajobrazie;
- powstania barier terenowych - jednym z najpoważniejszych skutków realizacji dróg dzielenie terenów stanowiących dotąd całość w sensie ekosystemów, charakteru funkcjonalnego, sposobu użytkowania. W kontekście przegrodzenia korytarzy migracji zwierząt, zagadnienie jest złożone i ma zróżnicowany wpływ w zależności od rodzajów zwierząt - dla większych ssaków problem stanowią ewentualne ogrodzenia a nawet barierki wzdłuż dróg, dla mniejszych problemem mogą być niewłaściwie wykonane lub zlokalizowane przepusty, płazy są wręcz zagrożone poprzez niewłaściwe technologie odwodnieniowe, które nie tylko uniemożliwiają swobodne przemieszczanie się, ale wręcz prowadzą do śmierci (stanowiąc przestrzenne pułapki); bariery te mogą być częściowo rozwiązywane przez zastosowanie odpowiednich rozwiązań umożliwiających zwierzętom pokonanie przeszkody, jaką stanowi droga;
- hałas i ruch związany z pracami budowlanymi i wzmożoną eksploatacją nowej drogi - mogą niekorzystnie wpłynąć na zachowanie zwierząt, zwłaszcza ssaków i ptaków;
- ryzyko wpływu na wody powierzchniowe i podziemne wskutek wykonywania prac ziemnych - teoretycznie istnieje także zagrożenie zaburzenia lokalnych stosunków wodnych poprzez niewłaściwie wykonane prace lub błędne rozpoznanie uwarunkowań;
- ryzyko zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych w trakcie realizacji prac (awarie, niesprawność maszyn i urządzeń, niedbalstwo pracowników, itp.);
- przypadkowe zabijanie zwierząt - istnieje ryzyko przypadkowego zabijania zwierząt zarówno podczas wykonywania prac, jak i standardowej eksploatacji drogi (aczkolwiek w tym drugim przypadku będzie ono niewielkie);
- należy jednak zwrócić uwagę, że w kontekście poprawy komfortu a przede wszystkim bezpieczeństwa podróżowania, realizacja północnej obwodnicy miasta będzie miała bardzo korzystne oddziaływanie na zdrowie i życie ludności. Znacznie poprawi się także bezpieczeństwo oraz warunki życia (hałas, wibracje, emisja zanieczyszczeń) w przebiegu ulic wykorzystywanych obecnie do tranzytu przez miasto, a także zmniejszy się oddziaływanie na zabytki – są to korzyści, które rekompensują w dużym stopniu wymienione wcześniej negatywne oddziaływania

[14] Działania związane z rozwojem układu drogowego i komunikacyjnego powodują zawsze złożone oddziaływania na ludzi. Podstawowymi celami zmian są: udrożnienie układu komunikacyjnego miasta, wyprowadzanie ruchu poza obszary gdzie ruch ten jest niewskazany (osiedla mieszkaniowe, obszary kongestii, obszary koncentracji zabytków, obszary cenne przyrodniczo) oraz poprawa bezpieczeństwa. Wśród projektów są zarówno

stricte inwestycyjne w sferze realizacji nowych dróg, jak i dotyczące budowy parkingów, oświetlenia, chodników, ale również związane z rozbudową sieci masztów fotoradarów i wzmocnieniu skuteczności policji. Wszystkie te działania generują jednoznacznie pozytywne – wieloaspektowe, często także pośrednie i złożone - oddziaływanie na ludzi. Jednocześnie jednak mogą powstać oddziaływania negatywne, gdyż zmiana organizacji ruchu oraz budowa nowych odcinków dróg, przenosi natężenie ruchu w obszary, gdzie dotąd ruch nie miał miejsca, lub też jego natężenie, a tym samym uciążliwości – były znacznie niższe. Dla mieszkańców tych terenów tego typu przedsięwzięcia są bardzo niekorzystne i budzą zrozumiałe konflikty społeczne. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że zazwyczaj społeczny bilans przebudowy układu drogowego jest dodatni, – bowiem poprawa bezpieczeństwa i komfortu ruchu oraz poprawa warunków zamieszkania związanych z wyprowadzaniem ruchu, zazwyczaj dotyczy większej grupy, niż negatywne oddziaływania będące skutkiem tych zmian. Ten „dodatki bilans” nie może jednak uzasadniać tego typu przedsięwzięć – każdorazowo należy unikać powstawania sytuacji konfliktowych.

Jeden z projektów dotyczy budowy dworca autobusowego. Przedsięwzięcie takie ma pozytywny charakter ze względu na poprawę warunków mobilności mieszkańców. Należy jednak uwzględnić dobre skomunikowanie miasta z nowym dworcem, tak by zmiana lokalizacji nie wiązała się z pogorszeniem jego dostępności wewnętrznej (w obrębie miasta).

[15, 16, 19, 21] - Na etapie poszczególnych inwestycji, działania związane z układem drogowym i komunikacją mogą przejściowo niekorzystnie oddziaływać na wody powierzchniowe i gruntowe (zużycie wody, lokalne zanieczyszczenia na terenie budowy). W dłuższej perspektywie remonty dróg usprawnią jednak funkcjonowanie m.in. kanalizacji deszczowej, co może zmniejszyć lokalne zanieczyszczenia wód związane z ruchem komunikacyjnym. Choć z drugiej strony nie należy zakładać radykalnego zmniejszenia ruchu samochodowego na terenie miasta. Wzrost ruchu pojazdów jest widoczny i stały od wielu lat na obszarze całego kraju. Gorzów Wlkp. położony jest w obszarze przygranicznym sąsiadującym z Niemcami: naszym głównym partnerem handlowym. Trudno więc określić, czy przewidziane w tym Programie działania wpłyną w sposób widoczny na zmianę sytuacji. Odnosi się to również do oddziaływania o charakterze globalnym (zmiany klimatyczne). Wszystko zależy od skuteczności działań optymalizujących ruch komunikacyjny oraz od tempa jego wzrostu w okresie realizacji. Nastąpi niewątpliwa poprawa bezpieczeństwa i ograniczenie uciążliwości ruchu komunikacyjnego poprzez budowę sieci masztów fotoradarowych oraz sieci monitoringu (dobrze funkcjonujący monitoring zawsze daje również możliwości lepszej ochrony zabytków, przede wszystkim w śródmieściu). Mimo wielu zmiennych czynników niepozwalających jednoznacznie określić wpływu tych działań na środowisko w dłuższej perspektywie czasowej należy uznać je za umiarkowanie pozytywne.

[16] Patrz [15]

[17, 18] Realizacja działań z grupy II może wpłynąć zarówno pozytywnie jak i negatywnie na powierzchnię ziemi i krajobraz. Negatywny wpływ może przejawiać się zmniejszeniem

powierzchni biologicznie czynnej w wyniku budowy nowych jak i remontu istniejących dróg. Modernizacja skrzyżowań może odbywać się kosztem skwerów i trawników. Nowopowstające drogi mogą dzielić przestrzeń. Krajobraz ulegnie zmianie w wyniku wprowadzenie nowych inwestycji – dróg, skrzyżowań, itp. Zdecydowanie jednak wpływ realizacji tych działań będzie miał wymiar pozytywny. Działania te uporządkują i upłynnią ruch drogowy na terenach objętych analizą oraz w całym mieście. Przyczyni się to do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń typu komunikacyjnego do gruntu. Natomiast krajobraz miasta zyska nowe estetyczne obiekty zlokalizowane na terenach dotąd zdegradowanych związane z komunikacją, np. dworzec autobusowy.

[18] patrz [17]

[19] Patrz [15]

[20] Modernizacja dróg zakładana w działaniach grupy II wpłynie pozytywnie na zasoby naturalne. Użycie najnowszych technik przy remoncie dróg minimalizujących możliwość przedostania się ścieków komunikacyjnych do wód podziemnych jest niewątpliwie działaniem pozytywnie wpływającym na jakość tychże wód. Oddziaływanie negatywne może wystąpić czasowo podczas prac remontowo-budowlanych.

[21] Patrz [15]

[22] Realizacja projektów związanych z rozwojem układu drogowego i komunikacyjnego wpłynie pozytywnie na zagadnienie wartości i jakości dóbr materialnych. Dotyczyć to będzie przede wszystkim sektora publicznego, gdyż skutek inwestycji dużej skali, nastąpi (trudno wymierny) wzrost wartości zainwestowania komunalnego, ale także pośrednio sektora prywatnego. W przypadku sektora prywatnego, rozwój układu drogowego w pewnym stopniu wpłynie na wartość nieruchomości mieszkaniowych (wartość korzystnie położonych – wzrośnie, ale niektórych, które znajdują się w strefie uciążliwości nowych dróg – może zmaleć), ale może być istotny w przypadku terenów i nieruchomości o przeznaczeniu inwestycyjnym (wykorzystywanych już obecnie, lub wskazywanych do wykorzystania gospodarczego). W przypadku nieruchomości mieszkaniowych, może wzrosnąć ich wartość w dzielnicach, których atrakcyjność dla zamieszkania znacznie wzrośnie wskutek poprawy dostępności (względnie – wskutek wyprowadzenia uciążliwego ruchu), ale może także zmaleć wskutek wprowadzenia uciążliwego ruchu w sąsiedztwo (wówczas powstałe straty będą musiały być kompensowane na etapie realizacji inwestycji; procedura taka wynika na przykład z procesu sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego). W przypadku terenów o funkcjach gospodarczych bez wątpienia przeważać będą oddziaływania pozytywne – poprawa dostępności zawsze skutkuje wzrostem atrakcyjności inwestycyjnej, co ma wymierny efekt w wycenie nieruchomości, ale także niewymierny w większej skłonności do inwestowania.

Reasumując należy stwierdzić, iż realizacja inwestycji drogowych o tak zróżnicowanej skali (począwszy od modernizacji nawierzchni i realizacji chodników po realizację obwodnicy miasta) będzie skutkowała w sferze oddziaływania na dobra materialne generalnie pozytywnie, ale efekty te nie będą dotyczyły w równej mierze wszystkich obszarów, których

będą dotyczyć. Oddziaływanie to będzie zróżnicowane w ujęciu terytorialnym (od bardzo pozytywnego, po negatywne). Realizacja projektów z zakresu komunikacji i dróg jest przykładem działań, które mają bardzo duży zakres oddziaływań pośrednich oraz obszar oddziaływania znacznie wykraczający poza miejsce ich realizacji – beneficjentami niektórych projektów będą mieszkańcy i podmioty gospodarcze z całego miasta.

[23, 28, 29, 31] Grupa działań społecznych- inwestycyjnych wiąże się w głównej mierze z inwestycjami polegającymi na remontach i modernizacjach obiektów kultury, nauki i sportu już istniejących, nie będzie miała więc bezpośredniego wpływu na obszar Natura 2000, krajobraz, powierzchnię ziemi i zasoby naturalne. Pośredni wpływ będzie natomiast na pewno pozytywny i będzie wynikał z umożliwienia uczestnictwa w wszelkiego rodzaju kołach zainteresowań, spędzania wolnego czasu, co sprzyja eliminacji patologii społecznej i złych zachowań (dewastacja, grabież, itp.)

[24] Projekty w niewielkim stopniu wpłyną na bioróżnorodność oraz świat roślin i zwierząt, ponieważ w większości dotyczą działań w stosunku do istniejących obiektów (modernizacja, remonty, rozbudowy, itp.). Tym samym w zasadzie nie przewiduje się większych inwestycji powierzchniowych. Działania zakładane w projektach mogą wpłynąć na analizowaną sferę negatywnie (co jest możliwe jeśli zajdzie konieczność wycinki zieleni lub realizacji zainwestowania w związku z prowadzonymi modernizacjami), ale będą to oddziaływania tylko lokalne, bez zauważalnego znaczenia dla ekosystemu miasta. Analogicznie – możliwy jest wzrost bioróżnorodności poprzez urządzenie terenów ozdobnych w sąsiedztwie tych obiektów, ale także w tym przypadku będą to działania o bardzo małym znaczeniu.

[25] Szereg projektów z zakresu rozwoju infrastruktury społecznej jednoznacznie korzystnie oddziaływać będzie na szeroko rozumianą jakość życia mieszkańców, przede wszystkim poprzez stworzenie korzystnych warunków realizacji potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji. Większość planowanej infrastruktury będzie miała charakter ogólnodostępny, znacząco zwiększając tego typu ofertę na terenie miasta, choć należy zauważyć również projekt dotyczący adaptacji budynku koszarowego dla potrzeb służby kandydackiej Samodzielnego Poddziału Prewencji Policji (działanie to zwiększa poziom bezpieczeństwa na terenie miasta poprzez stworzenie lepszych warunków funkcjonowania Policji) oraz adaptację historycznej hali produkcyjnej zakładów Silwany na muzeum przemysłu oraz dla ekspozycji maszyn parowych – ten projekt stwarza także możliwość poznania walorów dziedzictwa przemysłowego, a także zwiększa atrakcyjność miasta w ruchu turystycznym (pośrednio kształtując pozytywny wizerunek miasta w oczach osób przyjezdnych).

[26, 27, 30, 32] Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, aktywizacja gospodarcza – aspekt społeczny) o charakterze inwestycyjnym będą miały korzystne, bezpośrednie i długotrwałe oddziaływanie na zabytki. Zaplanowano m.in. konkretne działania inwestycyjne: prace remontowe i konserwacyjne obiektów zabytkowych, adaptację obiektów na cele społeczne. Powyższe działania będą również pośrednio oddziaływały pozytywnie na powietrze, wody i klimat. Prace remontowe będą uwzględniać również instalacje wodno-

kanalizacyjne i grzewcze. Zmniejszy się przypuszczalnie wyjątkowo uciążliwa tzw. niska emisja w okresie zimowym.

[27] patrz [26]

[28] patrz [23]

[29] patrz [23]

[30] patrz [26]

[31] patrz [23]

[32] patrz [26]

[33] Projekty z zakresu infrastruktury społecznej korzystnie oddziałują w zakresie sfery dóbr materialnych, gdyż wiążą się z tworzeniem nowego zainwestowania (częściowo w sferze publicznej) lub też adaptując niewykorzystywane pomieszczenia i budynki przeciwdziałają ich dekapitalizacji. Warto zauważyć, że wzmacnianie potencjału usługowego oraz poprawa warunków do rekreacji i wypoczynku, zazwyczaj podnoszą wartość nieruchomości w okolicy, w której mają miejsce te przedsięwzięcia (warunki zamieszkania w obszarach gdzie łatwo zaspokoić swoje potrzeby rekreacyjne, są postrzegane za korzystniejsze), choć w skrajnych przypadkach bezpośrednie sąsiedztwo tego typu obiektów może pogarszać jakość zamieszkania (np. generują hałas, ruch pojazdów, itp. - w szczególności dotyczy to obiektów, z których korzysta znaczna liczba zmotoryzowanych użytkowników, lub które same generują ruch pojazdów – np. miejsce stacjonowania pododdziałów Policji), a więc obniżać wartość nieruchomości.

[34, 39, 40, 42] Grupa działań społecznych – miękkich będzie miała pośredni pozytywny wpływ na obszar Natura 2000, powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne. Będzie to związane z podniesieniem poziomu nauki, w tym również świadomości ekologicznej wśród mieszkańców obszaru analizowanego. Działania dotyczące rozwoju zasobów ludzkich, rozwoju kultury, walki z patologiami społecznymi zawsze kształtują bowiem pozytywne nawyki i postawy proekologiczne wśród społeczeństwa.

[35] Powyższe projekty nie będą wywierały bezpośredniego oddziaływania na sferę różnorodności biologicznej, świata roślin i świata zwierząt. Pośrednio będą oddziaływać pozytywnie, bowiem wszystkie procesy sprzyjające poprawie wykształcenia zazwyczaj wiążą się z rozwojem postaw prośrodowiskowych.

[36] Powyższe działania mają na celu poprawę sytuacji ludności na rynku pracy (poprzez poprawę wykształcenia i wzrost kwalifikacji zawodowych), przeciwdziałanie wykluczeniom społecznemu, przeciwdziałanie patologiom społecznym, wyrównywanie szans oraz zapobieganie zjawisku bezrobocia i bezdomności. Część projektów dotyczy społecznych aspektów aktywizacji gospodarczej, to znaczy wykształcania postaw prozatrudnieniowych, generowania zachęt do tworzenia małej przedsiębiorczości, wzmacniania pozycji funkcjonujących małych firm. Wszystkie te działania mają charakter jednoznacznie prospołeczny i dotyczą sfery określanej jako inwestycje w kapitał ludzki.

[37, 38, 41, 43] W przypadku działań społecznych o charakterze „miękkim” nie przewiduje się widocznego oddziaływania na klimat, wody i powietrze. Trudno również określić oddziaływanie na obiekty zabytkowe. Wynika to z typowo nieinwestycyjnego charakteru działań: tworzenie systemów kształcenia, mechanizmów wsparcia finansowego, wsparcia dla grup społecznych zagrożonych różnego rodzaju patologiami itp.

[38] patrz [37]

[39] patrz [34]

[40] patrz [34]

[41] patrz [37]

[42] patrz [34]

[43] patrz [37]

[44] Powyższe działania pośrednio oddziałują pozytywnie na sferę dóbr materialnych, poprzez tworzenie warunków dla poprawy sytuacji ludności na rynku pracy. Należy się spodziewać, że pracownicy lepiej przygotowani do funkcjonowania na rynku pracy, posiadający lepsze kwalifikacje i wykształcenie, będą bardziej wydajni, co przyczyniać się będzie do wyższego poziomu zarobków (a więc zwiększenia impulsów konsumpcyjnych – oddziaływanie na sferę dóbr materialnych ma tu miejsce poprzez konsumpcję dóbr), ale także przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności przedsiębiorstw (i szerzej – miasta), co przyniesie dalsze niewymierne korzyści w tej dziedzinie.

[45] Realizacja działań zawartych w grupie IV – w zależności od wyboru lokalizacji i specyfiki planowanego zainwestowania, mogą odnosić się bezpośrednio do terenów objętych ochroną Natura 2000, gdzie realizacja niektórych przedsięwzięć może być niewłaściwa ze względu na zagrożenia, jakie te przedsięwzięcia ze sobą niosą. Jednoznaczne określenie wpływu tych działań na obszary Natura 2000 na tym etapie nie jest jednak możliwe. Autorzy Programu nie wskazują bowiem konkretnej lokalizacji portu i stoczni remontowej na rzece Warcie, określają jedynie w przybliżeniu tereny do tego wyznaczone (P2-4). Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, iż techniczne aspekty tej inwestycji wskazują możliwość wykorzystania istniejącego portu rzeczno-jeziernego, leżącego w obszarze Natura 2000 „Dolina Dolnej Noteci”, „Ujście Noteci” bądź w bezpośrednim jego sąsiedztwie. Zagadnienie to wymaga więc dalszych analiz i studiów prowadzonych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa dotyczącymi obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000.

[46] Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych z założenia wpływają pozytywnie na sferę bioróżnorodności, świata roślin i świata zwierząt, ponieważ wiążą się bezpośrednio z urządzaniem terenów zielonych. Paradoksalnie jednak w niektórych przypadkach (zagospodarowania jako zieleni urządzonej terenów dotąd naturalnych lub semi-naturalnych) może jednak powodować pewne oddziaływania negatywne, bowiem może tu mieć miejsce przekształcenie dotychczasowego stanu w „nowy” – niekoniecznie bardziej wartościowy pod względem przyrodniczym. Należy zauważyć, że

tereny zieleni urządzonej zazwyczaj cechują się dosyć dużą różnorodnością (zróznicowanie gatunkowe), ale bardzo często są to gatunki obce, dobierane ze względu na walory estetyczne, szybkie tempo wzrostu lub odporność na antropopresję, czy też zanieczyszczenia powietrza generowane w miastach. W pewnym sensie urządzenie terenów zielonych, nawet jeśli prowadzi do wzrostu bioróżnorodności i wzrostu powierzchni biologicznie czynnej, może nie być do końca oceniane pozytywnie. Tereny zieleni zawsze jednak stanowią miejsce bytowania ptaków, więc ten aspekt jest każdorazowo oceniany pozytywnie.

Niektóre projekty dotyczą zagospodarowania terenów w bliskości rzek – w tych przypadkach istnieje potencjalne ryzyko degradacji wód i stref brzegowych ze względu na udostępnienie ich dla antropopresji (dotąd były one gorzej dostępne, co chroniło je przed degradacją).

[47] Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych wpływają pozytywnie na szeroko rozumiane warunki życia ludności, gdyż przyczyniają się do zwiększenia oferty wypoczynku i rekreacji na terenie miasta. W projektach tych trudno, przy obecnym stanie wiedzy na temat szczegółów tych przedsięwzięć, zidentyfikować potencjalne oddziaływania negatywne.

[48, 49, 52, 54] Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych będzie w wielu miejscach pozytywnie oddziaływał na zabytki. W głównych zamierzeniach przewiduje się otwarcie rzeki dla miasta poprzez: tworzenie nowych przestrzeni publicznych, oraz ukształtowanie panoramy miasta od strony Warty. Wiąże się to z rewaloryzacją ulic, budową terenów rekreacyjnych, rewitalizacją terenów zielonych itd. Nowe obiekty o charakterze społecznym i kulturalnym na Zawarciu podniosą również jakość istniejącej tkanki zabytkowej w tej części miasta. Wpływ na zabytki będzie więc długotrwały i bezpośredni.

Remonty obiektów zabytkowych mogą spowodować ogólną poprawę w zakresie instalacji ciepłowniczych czy wodno-kanalizacyjnych, choć raczej nie tego rodzaju inwestycje będą brane pod uwagę w pierwszym rzędzie. Przewiduje się również przebudowę, remonty ulic objętych ochroną konserwatorską; część z nich zostanie wyłączona z ruchu samochodowego, co niewątpliwie wpłynie pozytywnie na powietrze. Są to jednak oddziaływania pośrednie, trudne do jednoznacznego określenia. Nie przewiduje się znacznego negatywnego oddziaływania na wody powierzchniowe. Odtworzenie portu rzeczno-górnego czy odbudowa stoczni remontowej raczej nie spowoduje lawinowego wzrostu wodnej turystyki motorowej. Będzie to jeden z elementów włączenia brzegu Warty do „krwioobiegu” ruchu turystycznego miasta. Dodatkowa atrakcja dla mieszkańców i przyjezdnych. Bliskość obszarów Natura 2000 wymusza wyjątkowo restrykcyjne normy w zakresie ochrony wód i powietrza w przypadku wszelkich instalacji portowych. Podsumowując; należy przyjąć, że projekty przewidziane w tej grupie działań nie będą miały dużego wpływu na powietrze, wody i klimat, choć oddziaływanie będzie miało niewątpliwie w niektórych aspektach charakter pozytywny.

[49] patrz [48]

[50] Realizacja działań IV grupy będzie miała zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na powierzchnię ziemi. Wpływ pozytywny będzie się przejawiać w uporządkowaniu dotychczas

zniszczonych powierzchni terenów, przekształceniu ich w tereny o funkcji rekreacyjno-sportowej a nawet zieleni urządzonej (park miejski). Wpływ negatywny może objawiać się jedynie zmniejszeniem powierzchni biologicznie czynnej w wyniku budowy nowych obiektów kubaturowych sportu i rekreacji. Niemniej należy założyć, iż skutki realizacji tych działań, w przeważającej części, będą miały jednak charakter pozytywny.

[51] Realizacja działań kształtujących przestrzeń publiczną może wpłynąć w zakresie wielu działań pozytywnie na krajobraz. Rewitalizacja parku miejskiego, uporządkowanie terenów wzdłuż rzeki Warty i Kłodawki-nadanie im charakteru terenów rekreacyjnych, utworzenie deptaków na analizowanym obszarze spowoduje wzrost estetyzacji tychże terenów a także przyczyni się do powstania reprezentacyjnych fragmentów miasta.

[52] patrz [48]

[53] Realizacja działań kształtujących przestrzeń publiczną nie będzie miała bezpośredniego wpływu na zasoby naturalne.

[54] patrz [48]

[55] Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych wpływają pozytywnie na szeroko rozumianą sferę dóbr materialnych, gdyż z jednej strony wiążą się z powstaniem nowego zainwestowania (w sferze publicznej, o własności komunalnej), ale jednocześnie poprzez stwarzanie „atrakcyjnego sąsiedztwa” podnoszą wartość okolicznej zabudowy. Zamiana niektórych śródmiejskich ulic miasta na deptaki może mieć dwojaki wpływ na sferę handlu i usług realizowaną przy tych ulicach - dla niektórych działalności możliwość dojazdu samochodem jest warunkiem niezbędnym dla powodzenia prowadzonych działalności (w tym kontekście wyprowadzenie ruchu wpływa negatywnie na sferę dóbr materialnych, gdyż pogarsza warunki ich funkcjonowania), ale jednocześnie część działalności funkcjonuje w takich warunkach optymalnie (np. gastronomia).

[56, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65] Realizacja działań zawartych w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania nie będzie miała istotnego wpływu na obszary Natura 2000, powierzchnię ziemi, krajobraz i zasoby naturalne. Ewentualny pośredni wpływ na te komponenty środowiska będzie zdecydowanie pozytywny i będzie polegał na planowym (nie przypadkowym), przemyślanym kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego na analizowanym terenie.

[57] Projekty związane z planowaniem zagospodarowania przestrzennego mogą pośrednio oddziaływać na bioróżnorodność zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Jest to zależne od charakteru ustaleń tych dokumentów, choć w zasadzie powinny one uwzględniać interes ochrony przyrody. W przypadku projektu dotyczącego opracowania studium urbanistycznego centrum Gorzowa Wlkp. należy zakładać, że istniejąca zieleń nie tylko będzie zachowana, ale wręcz eksponowana i wzmocniana – takie są współczesne tendencje kształtowania centrów dużych miast. W przypadku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zależności od planowanego przeznaczenia terenu wyznaczone zostaną odpowiednie wskaźniki powierzchni biologicznie czynnej i ewentualne inne parametry kształtowania i

ochrony zieleni. Przy obecnym stanie wiedzy nie jest możliwe dokonanie bardziej precyzyjnej prognozy, aczkolwiek bardzo realne wydaje się zagrożenie, że wskutek procesu planistycznego aspekty te poniosą uszczerbek, przede wszystkim w związku z ograniczeniem powierzchni biologicznie czynnej.

[58] Projekt mający na celu opracowanie studium urbanistycznego centrum Gorzowa Wlkp. bez wątpienia będzie miał pozytywny wpływ na warunki życia ludności, gdyż w praktyce wszystkie współcześnie realizowane projekty rewitalizacji centrów miast mają prospołeczny i proekologiczny charakter, osiągany przede wszystkim przez wyprowadzenie transportu, rozwój przestrzeni wspólnych, modernizację infrastruktury technicznej, wprowadzanie funkcji kulturalnych integrujących lokalną społeczność. Nie są wprowadzone znane szczegóły koncepcji urbanistycznej centrum miasta (dokument objęty prognozą nie zawiera tego typu informacji), ale należy zakładać, że przynajmniej część z wymienionych założeń zostanie zrealizowana także w Gorzowie.

W przypadku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ocena oddziaływania powstałego w wyniku ich sporządzenia nie jest jednoznaczna. Oddziaływanie działalności realizowanych na mocy mpzp będzie ściśle zależne od przeznaczenia terenów w mpzp. W skrajnym przypadku mogą powstać pewne oddziaływania negatywne (przepisy prawa wykluczają możliwość realizacji pewnych funkcji, jeśli ich uciążliwość zostanie uznana za zbyt wysoką w danej lokalizacji). Realna jest również sytuacja, gdy jednocześnie będą występować i oddziaływania negatywne i pozytywne (np. realizacja zakładu oferującego miejsca pracy, ale generującego uciążliwe oddziaływania dla okolicznych mieszkańców). Przy obecnym stanie wiedzy nie jest możliwe dokonanie bardziej szczegółowej oceny w tej dziedzinie.

[59] patrz [56]

[60] patrz [56]

[61] patrz [56]

[62] patrz [56]

[63] patrz [56]

[64] patrz [56]

[65] patrz [56]

[66] Działania z zakresu koncepcji zagospodarowania terenu centrum miasta oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach rewitalizowanych przyczynią się do powstania nowej jakości przestrzeni miejskiej. Koncepcja urbanistyczna zagospodarowania centrum miasta będzie bez wątpienia działaniem pośrednio wpływającym na podniesienie wartości zabudowy (jako działanie porządkujące, a być może umożliwiający rozwój nowych działalności, będzie przyczyniać się do rozwoju funkcji miastotwórczych). Nie zawsze w wyniku sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dochodzi do wzrostu wartości terenu, jednak w analizowanych przypadkach, mpzp mają na

celu aktywizację i wprowadzenie nowych rodzajów działalności – więc pośrednio będą powodowały zarówno wzrost wartości gruntu, jak i rozwój zagospodarowania.

[67, 72, 75] Realizacja działań określanych jako rewitalizacja/renowacja ukierunkowane do konkretnych obiektów/ulic, jednostek zabytkowych itp. nie będzie miała bezpośredniego wpływu na obszar Natura 2000, powierzchnię ziemi i zasoby naturalne. Są to działania odnoszące się do już istniejących obiektów budowlanych związane w głównej mierze z nadaniem im nowego estetycznego wyglądu.

[68] Omawiane zadania w niewielkim stopniu wpłyną na bioróżnorodność oraz świat roślin i zwierząt, ponieważ w większości dotyczą działań w stosunku do istniejących obiektów (modernizacja, remonty, rozbudowy, itp.). Tym samym w zasadzie nie przewiduje się większych inwestycji powierzchniowych. Działania zakładane w projektach mogą wpłynąć na analizowaną sferę negatywnie (co jest możliwe jeśli zajdzie konieczność wycinki zieleni lub realizacji zainwestowania w związku z prowadzonymi modernizacjami), ale będą to oddziaływania tylko lokalne, bez zauważalnego znaczenia dla ekosystemu miasta. Analogicznie – możliwy jest wzrost bioróżnorodności poprzez urządzenie terenów ozdobnych w sąsiedztwie tych obiektów, ale także w tym przypadku będą to działania o bardzo małym znaczeniu.

[69] W programie zapisano kilkanaście działań o różnym charakterze – ich cechą wspólną jest fakt, iż dotyczą rewitalizacji (względnie renowacji) mającej na celu poprawę estetyki, prace konserwatorskie, itp. Dotyczą zarówno całego zespołu historycznego centrum miasta, jak i pojedynczych, konkretnie wskazanych, obiektów lub też rozwiązań o charakterze szerszym, ale kierowanych do pojedynczych obiektów (np. wprowadzanie funkcji użytkowej na parterach i w piwnicach rewitalizacyjnych budynków czy też likwidacji barier architektonicznych i dostosowanie obiektów do potrzeb niepełnosprawnych). Oddziaływanie na szeroko rozumianą sferę jakości życia mieszkańców jest w przypadku wszystkich tych projektów w dłuższej perspektywie jednoznacznie pozytywne. Na uwagę zasługuje przede wszystkim aspekt estetyczny – odnowa zabudowy (większość projektów dotyczy centrum miasta) zdecydowanie zmieni wizerunek centralnej, starej części miasta, co bez wątpienia uczyni ją jeszcze bardziej atrakcyjnym miejscem zamieszkania, załatwiania potrzeb w zakresie handlu i usług, ale także potrzeb w zakresie rekreacji, zgromadzeń publicznych, uczestnictwa we wspólnych przedsięwzięciach, itp. Zrewitalizowana centralna część miasta przyczyni się do integracji społeczności miejskiej i będzie miała walor sentymentalnego wiązania z miastem także ludności obszarów i miejscowości sąsiednich, przyjeżdżającej do Gorzowa w celu załatwiania potrzeb, niedostępnych w swoim miejscu zamieszkania (a więc także funkcja centralna, miastotwórcza). Projekty mają na celu między innymi udostępnienie przestrzeni publicznych osobom niepełnosprawnym. Obiekty zrewitalizowane często wyposażane są w dodatkowe funkcje (jeden z projektów zakłada wyposażenie parterów i piwnic w funkcje użytkowe – w domyśle handel, usługi, gastronomię, itp.), co poprawia warunki dostępu do usług. Dzielnice śródmiejskie po kompleksowej rewitalizacji mogą znacząco zmniejszyć liczbę patologii społecznych i skalę przestępczości - oddziaływanie to

jest prawdopodobne także w tym przypadku. Zakres spodziewanych pozytywnych skutków jest więc dosyć duży.

Na uwagę zasługuje fakt, że kilka projektów dosyć precyzyjnie określa zakres planowanych działań w sferze usług dla ludności lub przedsiębiorców – np. remont i przebudowa obiektów zespołu szkolnego przy ul. Przemysłowej, remont i adaptacja na Miejski Ośrodek Sztuki budynku przy ul. Kosynierów Gdyńskich, modernizacja schroniska młodzieżowego przy ul. Wyszyńskiego – są to bardzo konkretne prospołeczne przedsięwzięcia z różnych dziedzin.

[70, 71, 74, 76, 87] Działania z grupy VI są działaniami typowo rewitalizacyjnymi. Realizacja tych działań będzie miała korzystne, bezpośrednie i długotrwałe oddziaływanie na zabytki. Zaplanowano m.in. konkretne działania inwestycyjne: prace remontowe i konserwacyjne obiektów zabytkowych, likwidację pilnych zagrożeń technicznych, zagospodarowanie nieużytkowanych części obiektów zabytkowych i monitoring. Powyższy program będzie również pośrednio oddziaływał pozytywnie na powietrze, wody i klimat. Prace remontowe będą niewątpliwie uwzględniać również instalacje wodno-kanalizacyjne i grzewcze. Sprawny i właściwie wykorzystywany monitoring zapobiega m.in. dewastacji i aktom wandalizmu dokonywanym na tych obiektach. Jest to więc długotrwałe, pozytywne oddziaływanie o charakterze zapobiegawczym i ochronnym.

[71] patrz [70]

[72] patrz [67]

[73] Realizacja działań określanych jako rewitalizacja/renowacja ukierunkowanych do konkretnych obiektów/ulic, jednostek zabytkowych itp. wpłynie w bezpośredni pozytywny sposób na krajobraz miasta. Remont zasadniczych budynków na analizowanym obszarze, jaki przewiduje ta grupa działań przyczyni się niewątpliwie do powstania nowego oblicza miasta, poprawi się sposób postrzegania tych fragmentów tkanki miejskiej zarówno przez mieszkańców jak i osoby przyjezdne.

[74] patrz [70]

[75] patrz [67]

[76] patrz [70]

[77] Powyższe projekty mają jednoznacznie pozytywne oddziaływanie w zakresie dóbr kultury i jest to oddziaływanie zarówno bezpośrednie (które dotyczy konkretnych rewitalizowanych obiektów), jak i pośrednie (które dotyczy otoczenia obiektów zrewitalizowanych, których wartość z racji atrakcyjnego sąsiedztwa rośnie). Warto tu jednak zauważyć dużą skalę oddziaływań skumulowanych – rewitalizacja całkowicie zmieni charakter dzielnicy staromiejskiej, w której przewartościowaniu ulegnie ogół zagadnień związanych ze sferą materialną – począwszy od zmiany wartości nieruchomości, przez napływ prestiżowych inwestycji o funkcjach miastotwórczych, po ogólną zmianę wizerunku miasta jako obszaru atrakcyjnego – znaczna część tych aspektów nie jest kwantyfikowalna, ale bez wątpienia przyczynia się do wzrostu wartości majątku na terenie miasta.

[78] Działania mieszkaniowe nie będą miały wpływu na obszar Natura 2000, wszystkie przewidziane inwestycje zlokalizowane są poza tymże obszarem i jego bezpośrednim sąsiedztwem.

[79] Budowa nowych mieszkań wiąże się zawsze z wprowadzaniem zmian w sferze różnorodności biologicznej, świata roślin i świata zwierząt. Zmiany te dotyczą przede wszystkim degradacji dotąd tu występującej szaty roślinnej oraz zmiany warunków bytowania zwierząt. Zazwyczaj wiąże się to także z ograniczeniem różnorodności biologicznej (wyparte zostają gatunki źle znoszące sąsiedztwo człowieka, choć bardzo często pojawiają się gatunki dotąd nieobecne na danym obszarze). Tereny mieszkaniowe wyznacza się na obszarach dotąd użytkowanych rolniczo (co jest zamianą jednej formy antropogennej na inną formę antropogenną - wyraźną stratą jest tu zmniejszenie powierzchni biologicznie czynnej), albo na terenach nieużytków - zachodzą wówczas znacznie większe straty ekologiczne, gdyż nieużytki zazwyczaj prezentują znacznie większe zróżnicowanie biologiczne (wskutek sukcesji wtórnej), które ulega degradacji; niekiedy rozwój nowej zabudowy występuje w formie uzupełniania przestrzeni już zabudowanej – taka zabudowa ogranicza powierzchnię biologicznie czynną i odbywa się kosztem terenów otwartych, często zielonych - urządzonych lub nieurządzonych – straty w bioróżnorodności są wówczas lokalnie bardzo duże. Warto zauważyć, że realizacja zabudowy mieszkaniowej nigdy nie wiąże się z całkowitą degradacją biologiczną – w ustaleniach szczegółowych zazwyczaj ustala się dosyć wysoki udział wymaganej powierzchni biologicznie czynnej, na terenie której realizuje się różne formy zieleni. Tereny większych powierzchni zadrzewień i zakrzaczeń już po kilku latach prezentują określoną wartość ekologiczną (siedliska ptaków), często jest to wzbogacenie bioróżnorodności w stosunku do uprzedniej funkcji terenów rolnych (pozbawionych zadrzewień i zakrzaczeń). Niestety aspektem, który najczęściej jest bezpowrotnie tracony w wyniku realizacji zabudowy mieszkaniowej, są małe oczka wodne i niewielkie ciek.

Nie są znane szczegóły dotyczące planowanej lokalizacji zabudowy, stąd nie jest możliwe oszacowanie dokładnej skali zmian, zwraca się jednak uwagę na bardzo prawdopodobne zaistnienie oddziaływań niekorzystnych.

[80] Projekty zakładające budowę nowych oraz remonty istniejących mieszkań jednoznacznie pozytywnie oddziałują na jakość życia ludności.

[81, 82, 85, 87] Działania mieszkaniowe będą w różnym stopniu intensywności oddziaływały pozytywnie na powietrze, wody (pośrednio na klimat). Krótkotrwale negatywne oddziaływanie może wystąpić, jak zawsze w takim przypadku, podczas samych inwestycji – w tym przypadku chodzi o budowę nowych mieszkań i prace remontowe. Jest to nieuniknione podczas każdego procesu budowlanego. Jednak w perspektywie długoterminowej działania służące uporządkowaniu tkanki mieszkaniowej miasta i jej lepszemu wykorzystaniu należy uznać za pozytywne. Tym bardziej, że przewiduje się tutaj budowę mieszkań socjalno-komunalnych, przeznaczonych najczęściej dla uboższych grup ludności, których „uciążliwość” dla środowiska jest znacznie wyższa, w przypadku, gdy zajmują lokale w

zabytkowej części miasta (dewastacja obiektów zabytkowych, korzystanie z mało wydajnych i uciążliwych dla środowiska systemów grzewczych itp.).

[82] patrz [81]

[83] Realizacja działań VII grupy będzie miała zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ na powierzchnię ziemi. Wpływ pozytywny będzie się przejawiać w uporządkowaniu dotychczas zaniedbanych terenów, przekształceniu ich w tereny o funkcji mieszkaniowej wzbogaconej zielenią urządzoną. Poza tym remont istniejącej tkanki mieszkaniowej, w tym instalacji służącej ochronie środowiska spowoduje eliminację emisji zanieczyszczeń do wód – stanowiących zasoby naturalne. Wpływ negatywny może objawiać się jedynie zmniejszeniem powierzchni biologicznie czynnej w wyniku budowy nowych obiektów kubaturowych. Niemniej należy założyć, iż skutki realizacji tych działań, w przeważającej części, będą miały jednak charakter pozytywny.

[84] Krajobraz analizowanego obszaru w wyniku realizacji działań mieszkaniowych ulegnie zmianie. Zmiany te będą miały charakter pozytywny, powstaną nowe fragmenty/kwartały miasta o estetycznej, nowej zabudowie mieszkaniowej. Istniejąca zaś zabudowa mieszkaniowa zyska nowe oblicze poprzez dostosowanie jej do najnowszych standardów.

[85] patrz [81]

[86] patrz [83]

[87] patrz [81] oraz [70]

[88] Projekty zakładające budowę nowych oraz remonty istniejących mieszkań w sposób oczywisty oddziałują na sferę dóbr materialnych poprzez tworzenie nowego zainwestowania o wymiernej wartości. Realizacja zabudowy mieszkaniowej musi być poprzedzona rozbudową infrastruktury technicznej oraz układów komunikacyjnych, co zwiększa wartość zainwestowania w sektorze publicznym. Wprowadzenie nowych mieszkańców na dany teren (poprzez realizację nowej zabudowy) zwiększa popyt na handel i usługi, co jest impulsem dla rozwoju przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy, generowania dochodów ludności oraz budżetu gminy (w postaci podatków). Remonty istniejącej zabudowy pobudzają rynek nieruchomości, także w bliższej i dalszej okolicy, która staje się atrakcyjniejsza poprzez gentryfikację zagospodarowania. Ogólnie projekty zaliczone do powyższej kategorii należy uznać za oddziałujące jednoznacznie pozytywnie na sferę dóbr materialnych.

[89] Nie przewiduje się bezpośredniego negatywnego wpływu realizacji działań zawartych w grupie VIII na obszar Natura 2000. Pewne wątpliwości może budzić działanie polegające na modernizacji i dostosowaniu obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu umiejscowione w terenie P6, znajdującym się w niedalekiej odległości od obszaru Natura 2000 „Ostoja Witnicko-Dębniańska”. Jednak Autorzy Programu wyraźnie zaznaczyli, iż będą to nowoczesne gałęzie przemysłu, można więc założyć, że emisja zanieczyszczeń (do atmosfery, wody, powierzchni ziemi) będzie znikoma i nie będzie ona dotyczyć obszarów chronionych. Wymaga to głębszych analiz, jednoznaczne więc określenie wpływu tych działań na obszary Natura 2000 na tym etapie nie jest możliwe.

[90] Projekt Public relations Programu Rewitalizacji nie będzie miał wpływu na analizowane zagadnienia, natomiast pozostałe mogą – w zależności od zastosowanych szczegółowych rozwiązań na etapie realizacji konkretnych zadań - oddziaływać negatywnie na bioróżnorodność, świat roślin i świat zwierząt. Bardzo prawdopodobne jest ograniczanie powierzchni biologicznie czynnej, ewentualne prace porządkowe doprowadzą do wycinki drzew, zakrzaceń, itp. Funkcjonowanie obiektów przemysłowych, zwłaszcza w branży nowych technologii, nie musi oddziaływać negatywnie na różnorodność biologiczną, jednak samo przygotowanie zagospodarowania na ten cel spowoduje wspomniane wcześniej trwałe skutki negatywne. Funkcjonowanie giełdy samochodowej wiąże się z cyklicznym generowaniem hałasu oraz podwyższoną emisją zanieczyszczeń powietrza. Sąsiedztwo tego typu obiektów jest zazwyczaj notorycznie degradowane przez pozostawiane pojazdy (zazwyczaj bardzo trudno skanalizować proces parkowania pojazdów). O ile skala i rodzaje negatywnych oddziaływań w przypadku wspomnianych dwóch projektów nie są możliwe do oceny przy obecnym stanie wiedzy, to z całą pewnością można stwierdzić, że nie zajdą tu zmiany pozytywne w stosunku do stanu dotychczasowego.

[91] Są to działania o pozytywnym wpływie na jakość życia mieszkańców. Realizacja giełdy samochodowej na peryferiach miasta stwarza dobre warunki zaspokojenia potrzeb w tej dziedzinie przy jednoczesnym minimalizowaniu uciążliwości jakie powoduje giełda samochodowa dla mieszkańców okolicznych obszarów. Modernizacja i dostosowanie obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu, poprawia konkurencyjność miasta, a więc zwiększa szanse uzyskania atrakcyjnego zatrudnienia. Promocja Programu Rewitalizacji zwiększa zainteresowanie rozwojem lokalnym

[92, 93, 94, 95, 96, 97, 98] Jednoznaczne określenie wpływu działań grupy VIII na powierzchnię ziemi, krajobraz, zasoby naturalne na tym etapie jest niemożliwe. Podobnie jak w przypadku oddziaływania na obszar Natura 2000 największe wątpliwości budzi działanie polegające na modernizacji i dostosowaniu obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu oraz utworzenie na tym obszarze giełdy samochodowej. Realizacja tychże inwestycji może, lecz nie musi wpłynąć negatywnie na w/w komponenty środowiska. Zastosowanie najnowszych technologii przy budowie zarówno zakładów przemysłowych, czy też giełdy samochodowej może zminimalizować bądź też całkowicie wyeliminować emisję zanieczyszczeń do wód podziemnych i powierzchni ziemi. Natomiast hałom produkcyjnym, które zazwyczaj dysharmonizują krajobraz miasta, można nadać taki wygląd (poprzez zastosowanie najnowocześniejszych materiałów budowlanych) aby łagodnie wkomponowały się w najbliższe otoczenie. Tak więc jeszcze raz należy podkreślić, iż wpływ opisywanych tu działań na w/w komponenty środowiska będzie zależny od sposobu ich realizacji i na tym etapie nie jest możliwe jego jednoznaczne określenie.

[93] patrz [92]

[95] patrz [94]

[96] patrz [92]

[97] patrz [94]

[98] patrz [92]

[99] Są to działania o neutralnym lub pozytywnym wpływie na sferę dóbr materialnych. Utworzenie giełdy samochodowej nie ma bezpośredniego wpływu na sferę dóbr materialnych. Modernizacja i dostosowanie obiektów byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu jest działaniem bezpośrednio oddziałującym na te zagadnienia (sama modernizacja już podnosi wartość), a dodatkowo jest katalizatorem dalszych pozytywnych zmian (zwiększanie atrakcyjności lokalizacyjnej i konkurencyjności).

4.3. Główne cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz ich uwzględnienie podczas opracowywania projektu Programu

Polityka ochrony środowiska jest jedną z polityk wspólnotowych Unii Europejskiej o charakterze horyzontalnym. Jej zakres obejmuje wszystkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

Podstawowym dokumentem w zakresie ochrony środowiska ustanowionym przez Unię Europejską jest **VI Program Działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska „Środowisko 2010: nasza przyszłość nasz wybór**. Wyznacza on ramy strategicznej polityki wspólnotowej na okres 10 lat (lata 2001 – 2010).

W założeniu VI Program Działań określa priorytetowe pola działań w dziedzinie ochrony środowiska, co pozwoli na skuteczną odpowiedź zarówno na wyzwania stawiane w wymiarze całego globu, jak i na określone problemy napotkane na szczeblu wspólnotowym, krajowym, regionalnym czy lokalnym. Powyższe pola działań ujęto w ramy kilku strategii tematycznych: m.in. dot. ochrony gleby, ochrony i zachowania środowiska morskiego, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, środowiska miejskiego, zarządzania zasobami naturalnymi, utylizacji odpadów. Do głównych priorytetów w okresie funkcjonowania programu zaliczono następujące zagadnienia:

- zmiana klimatu,
- przyroda i różnicowanie biologiczne,
- środowisko naturalne, zdrowie i jakość życia,
- zasoby naturalne i odpady.

Cele Programu wyznaczono w oparciu o założenie rozdzielenia nacisków między ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym. Chodzi m.in.: o zasadę „zanieczyszczający płaci”, zasadę ostrożności, działania zapobiegawcze oraz zasadę usuwania zanieczyszczenia u źródła.

Szczególne wagę przykładają się do tematyki zmian klimatycznych, co wiąże się z wypełnianiem zobowiązań Unii Europejskiej związanych z ratyfikacją Protokołu z Kioto. Jako szczególnie istotne wymienia się m.in.: wspieranie praktyk i technik ekologicznie efektywnych w przemyśle, wspomaganie MŚP w modernizacji oraz wspieranie efektywności energetycznej (ogrzewanie, bieżąca woda w budynkach).

Podstawowym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest **„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-**

2010” opracowana przez Radę Ministrów i przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 maja 2003 r. (Monitor Polski Nr 33, poz. 433). Jest ona uszczegółowieniem i aktualizacją „II Polityki ekologicznej państwa”. Dokument określa cele i zadania o charakterze systemowym ważne dla stworzenia warunków do wykonywania ochrony środowiska. Jako podstawowy warunek skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa wymienia się respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w strategiach i politykach w poszczególnych dziedzinach gospodarowania. Wśród metod realizacji w ramach polityk sektorowych priorytet będzie miało stosowanie tzw. dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi. Polityka ta wskazuje na potrzebę racjonalnego wykorzystywania surowców, materiałów, wody i energii oraz na coraz większą rolę rozwoju energetyki odnawialnej. Jednym z celów polityki ekologicznej jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikające z narażenia na szkodliwe dla człowieka czynniki środowiskowe. Za istotną uznaje się również poprawę jakości powietrza atmosferycznego oraz klimatu akustycznego, ochronę przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych i poważnymi awariami przemysłowymi, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz uporządkowanie gospodarowania odpadami.

Realizacja powyższych założeń pośrednio znajduje wyraz w projektach przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Nie zakłada się jednak w pierwszym rzędzie rezultatów (wykaz wskaźników monitorujących) z zakresu ochrony środowiska. Za bardzo pozytywne należy uznać, iż Autorzy Programu bezpośrednio odnoszą się w tekście do zasady zrównoważonego rozwoju, horyzontalnej zasady umiejscawianej w głównych dokumentach strategicznych zarówno poziomu krajowego, jak i wspólnotowego. Można tutaj zacytować w/w VI Program Działań Wspólnoty, który podkreśla m.in. że: „Środowisko miejskie jest domem dla około 70 % ludności i potrzebne są wspólne wysiłki, aby zapewnić poprawę środowiska naturalnego i jakości życia w miastach”. Projekty infrastrukturalne realizowane w ramach LPR będą w mniejszym lub większym stopniu pozytywnie wpływać np. na poprawę jakości powietrza czy efektywności energetycznej.

Należy uwzględnić fakt, że Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze operacyjnym ograniczonym do wyraźnie wydzielonej, przekształconej antropogenicznie przestrzeni miasta. Z tego punktu widzenia dosyć trudno byłoby artykułować wyraziste cele ochrony środowiska. Tematyka ochrony środowiska często może występować w rezultatach w sposób pośredni: poprzez poprawę funkcjonowania infrastruktury sieciowej, odnowę zieleni miejskiej czy podniesienie jakości (np. poprzez zmniejszenie energochłonności) tkanki mieszkaniowej.

Podsumowując; Autorzy Programu podeszli do tematyki ochrony środowiska bardziej w sposób pośredni. Jednak zarówno ogólne założenia LPR jak i poszczególne zadania są w pełni zgodne z celami polityki ekologicznej Państwa i Unii Europejskiej.

4.4. Analiza możliwości zastosowania rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania ustaleń Programu

Nie wszystkim rodzajom możliwych – w wyniku realizacji ustaleń Programu rewitalizacji - oddziaływań na środowisko, można zapobiec lub w sposób bardzo istotny ograniczyć spodziewane oddziaływanie, czy też zapewnić kompensację przyrodniczą ich skutków. Zmiana charakteru zagospodarowania obiektów lub przestrzeni, zmiana funkcji, rozwój infrastruktury, wprowadzenie na dany teren mieszkańców lub działalności gospodarczych, zawsze wiąże się z powstaniem nieodwracalnych zmian, które tylko w części można ocenić jednoznacznie pozytywnie, natomiast pewien zakres będzie zawsze oceniony jednoznacznie negatywnie. Niemniej jednak, należy podejmować działania, których celem jest eliminacja lub minimalizowanie oddziaływań na środowisko, ewentualne i kompensacja skutków działań.

Kompensacja przyrodnicza to procedura zdefiniowana w ustawie Prawo Ochrony Środowiska jako "zespół działań (...) prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych". Zgodnie z ustawą z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody procedura ta stosowana jest w przypadku realizacji planu lub przedsięwzięcia, który może mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony lub zaprojektowany obszar Natura 2000.

Spośród zamieszczonych w LPR działań, potencjalny **istotny** związek z obszarami leżącymi w sieci Natura 2000 i celami ich ochrony, może mieć przede wszystkim planowana infrastruktura służąca uprawianiu sportu i rekreacji na bazie walorów wodnych. W szczególności dotyczy to projektu: Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej, turystycznej: port rzeczny, stocznia remontowa nad Wartą. Sieć Natura 2000 jest na terenie miasta i w jego okolicach reprezentowana we wschodniej części miasta, w dolinie Warty oraz poza doliną – w zachodniej części miasta. Planowana infrastruktura wymaga lokalizacji nad rzeką, więc nieuniknione jest uwzględnienie zagadnienia sieci Natura 2000 w planowaniu rozwoju.

W LPR nie sprecyzowano lokalizacji w/w zainwestowania. Istnieje tu pewien konflikt interesów – gdyż naturalne predyspozycje dla pełnienia roli mariny pełni bądź port znajdujący się w dzielnicy Zawarcie, bądź zatoka w okolicy Mostu Lubuskiego. Obydwie lokalizacje nie są jednak atrakcyjne dla lokalizacji mariny. Współcześnie mariny lokalizuje się w centralnych częściach miast i są one traktowane jako instrument aktywizacji społeczno-gospodarczej oraz rewitalizacji centrów miast. Lokalizacja mariny jest wyrazem prestiżu danego miasta. Z punktu widzenia odbiorców oferty, czyli użytkowników jachtów i łodzi, takie umiejscowienie pozwala na penetrację miasta w jego centrum, w obszarze o atrakcyjnej zabudowie i otoczeniu. Dla miasta istotny jest tu czynnik „pierwszego wrażenia” - marina i okolica, w której jest zlokalizowana, stanowią swego rodzaju „wizytówkę”. (Klasycznym i obecnie najlepszym w Polsce przykładem takiego prestiżowego pojmowania turystyki wodnej, jest zespół przystani realizowanych na rzece Brdzie w centralnej, staromiejskiej części

Bydgoszczy). Żadna spośród obydwu wymienionych lokalizacji nie spełnia choć w części tych warunków. Są położone stosunkowo daleko od centrum, stary port leży w dzielnicy przemysłowej, a zarówno infrastruktura portu, jak i (zwłaszcza) jego otoczenie, wymagają ogromnych nakładów na przywrócenie estetyki oraz stworzenia dobrych warunków transferu do centrum, co także napotka na istotne utrudnienia. Z kolei zatoka w pobliżu Mostu Lubuskiego jest zlokalizowana w obszarze bardzo dużego hałasu i zanieczyszczeń powietrza (generowanych przez ruch drogowy), w bliskości torów kolejowych, w obszarze będącym już peryferiami miejskiej zabudowy i o niezbyt atrakcyjnych walorach krajobrazowych. Z punktu widzenia atrakcyjności dla ruchu turystycznego oraz prestiżu miasta, lokalizacje te są niedopuszczalne. Obydwie lokalizacje leżą w granicach dwóch obszarów systemu Natura 2000 (jeden w ramach dyrektywy „siedliskowej”, drugi „ptasiej”), stanowiąc ich najdalej wysunięte fragmenty. Takie wyznaczenie granic, wymaga weryfikacji, gdyż żadne przesłanki merytoryczne, nie uzasadniają włączenia w obszar Natura 2000 terenu byłego portu rzeczno, z urządzonymi utwardzonymi nabrzeżami, kompletnie przekształconym środowiskiem i sztucznie wykonanym basenem portowym, a także infrastrukturą służącą celom przeładunkowym ale także slipowaniu i remontom jednostek pływających.

W tym kontekście za optymalną uznaje się lokalizację mariny w sąsiedztwie Mostu Staromiejskiego (dobrą lokalizacją jest zarówno północny jak i południowy brzeg warty), w centralnej, prestiżowej dzielnicy, tuż przy historycznym i funkcjonalnym „sercu” miasta. Marina może zostać wykonana nie jako trwały obiekt inżynierski, ale jako infrastruktura „pływająca” na Warcie. Ta część doliny Warty leży poza systemem Natura 2000.

Warto zauważyć, że także restauracja starego portu rzeczno nie musi wiązać się z powstawaniem negatywnych oddziaływań na system Natura 2000 i nie musiałoby zostać uznane za inwestycję oddziałującą na sieć Natura 2000. Niezbędne byłyby tu tylko działania przywracające sprawność już istniejącej infrastrukturze – ewentualne usprawnienia nie wymagałyby wykonywania rozległych prac budowlanych, np. zmieniających stosunki wodne, itp.

Reasumując, należy stwierdzić, że nie przewiduje się konieczności stosowania procedur kompensacji przyrodniczej (rozumianej zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody), jednak możliwe i celowe jest stosowanie kompensacji rozumianej jako odtworzenie walorów zniszczonych podczas realizacji zainwestowania i tego typu działania powinny szeroko podejmowane.

Podczas realizacji projektów zapisanych w LPR, należy przestrzegać następujących zasad mających na celu maksymalną ochronę zasobów przyrody, zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania ustaleń Programu:

- konieczność racjonalnego wykorzystania zasobów, w tym dążenia do zachowania w stanie niezmiennym maksymalnie dużej części terenów zielonych, w tym zwłaszcza zadrzewień i zakrzaczeń oraz cieków i zbiorników wodnych w rejonach realizacji inwestycji,

- konieczność ochrony, parków, zakrzaczeń, terenów rekreacyjnych, łąk przed dzieleniem oraz obniżaniem zwartości,
- konieczność racjonalnego zagospodarowania przestrzeni,
- sugestię stosowania nasadzeń kompensujących w sytuacji, gdy w wyniku realizacji projektów dochodzi do zniszczeń wśród drzewostanu, terenów zakrzaczeń, parków, itp. Nasadzenia kompensujące powinny być stosowane możliwie blisko terenów, gdzie dokonano strat i opierać się na rodzimych gatunkach,
- konieczność stosowania nadzoru konserwatorskiego nad projektami realizowanymi w obszarach zabudowy miejskiej oraz w obszarach terenów przemysłowych, terenów komunikacyjnych mających wartość historyczną,
- konieczność unikania lokalizacji przedsięwzięć w obszarach lokalnie cennych przyrodniczo, nawet jeśli nie są objęte ochroną prawną,
- konieczność dążenia do zachowania walorów krajobrazowych (unikanie wprowadzania dominant i obcych form, maskowanie zabudowy kubaturowej),
- konieczność dążenia do tworzenia przestrzeni wspólnych o różnym przeznaczeniu i różnej skali,
- konieczność dbałości o wysoką jakość architektoniczno-estetyczną zabudowy, w tym elementów wyposażenia przestrzeni publicznych,
- konieczność przestrzegania wskaźników chłonności w obszarach realizacji terenów rekreacyjnych – przeciwdziałanie możliwości nadmiernej antropopresji poprzez zastosowanie technicznych barier wprowadzania zbyt dużego ruchu,
- sugestię dążenia do koncentracji zagospodarowania o funkcjach mieszkaniowych oraz o funkcjach gospodarczych w ramach wydzielonych terenów realizacji tych funkcji – unikanie mieszania funkcji mieszkaniowych i gospodarczych w ramach tych samych jednostek przestrzennych,
- sugestię ograniczania lokalizacji działalności wymagających lub mogących wymagać sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko w obszarach sąsiadujących z terenami mieszkaniowymi lub rekreacyjnymi,
- konieczność unikania lub minimalizowania konfliktów społecznych podczas podejmowania decyzji co do lokalizacji przedsięwzięć,
- sugestię rozwoju komunikacji publicznej łączącej tereny rozwoju funkcji gospodarczych, mieszkaniowych i rekreacyjnych z dotychczasową tkanką miasta (integracja komunikacyjna miasta),
- sugestię powszechnego wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza ogniw słonecznych jako uzupełniającego źródła energii, w sytuacjach, gdy nie będzie to wpływało na walory krajobrazu lub dziedzictwa kultury,
- prymat rozwoju infrastruktury przed funkcjami mieszkaniowymi lub gospodarczymi na obszarach zagospodarowywanych.

Podkreślić jednak należy, że Lokalny Program Rewitalizacji jest opracowaniem o zbyt ogólnym charakterze, by w sposób szczegółowy analizować możliwości zastosowania

rozwiązań mających na celu zapobieganie i/lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania jej ustaleń. Na podstawie ustaleń LPR dokonanie takiej analizy nie jest możliwe. Zakres działalności możliwych do realizacji w oparciu o Program jest bardzo szeroki i prezentują one bardzo zróżnicowany charakter. W praktyce dopiero na etapie sporządzania dokumentacji inwestycyjnej dla poszczególnych przedsięwzięć, możliwe będzie przybliżenie spodziewanych oddziaływań.

4.5. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Programu

Lokalny Program Rewitalizacji jest bardzo konkretnym opracowaniem określającym szczegółowo planowane działania zmierzające do odnowy przestrzeni miasta. Celem Programu jest stworzenie optymalnych warunków dla realizacji zamierzeń – przekształceń stanu obecnego, rozwoju pożądanых funkcji, osiągnięcia określonych struktur i wspierania wybranych działalności. Cele LPR-u wynikają z obecnego stanu miasta i uwzględniają potrzeby i aspiracje mieszkańców oraz samorządu miasta, osadzone w podstawach przyrodniczych i kulturowych. Dążeniem dokumentu jest, by w sposób optymalny uwzględnić zarówno istniejące potrzeby, jak i możliwości ich realizacji przy minimalizowaniu uciążliwych skutków i oddziaływań.

Dokument takiej kategorii jakim jest lokalny program rozwoju, każdorazowo stanowi autorską i indywidualną wizję optymalnego sposobu realizacji zamierzeń rewitalizacyjnych. Na uwagę zasługuje fakt, że programy rewitalizacji są wciąż opracowaniami stosunkowo „nowymi”, a programy dla różnych miast tak bardzo są osadzone w indywidualnych uwarunkowaniach, że jak dotąd nie wypracowano metody alternatywnych podejść do planowania rewitalizacji. Dla wielu projektów umieszczonych w LPR, zwłaszcza obejmujących małe powierzchniowo tereny, pojedyncze cenne obiekty, specyficzne dla danego miasta uwarunkowania - trudno w praktyce wskazywać rozwiązania alternatywne.

Propozycje rozwiązań alternatywnych mogą teoretycznie dotyczyć następujących zagadnień:

1. wyboru innych obszarów i obiektów do rewitalizacji – w alternatywnym podejściu można dokonać waloryzacji przestrzeni miasta w oparciu o inne kryteria, co spowoduje uznanie innych lokalizacji za priorytetowe,
2. wyboru innych sposobów rewitalizacji – to znaczy wobec obiektów wskazywanych do rewitalizacji dokonać zmiany obecnego (niepożądanego) stanu w inny sposób (zapropozowanie innej funkcji, innej formy, innej koncepcji zagospodarowania, itp.),
3. przyjęcie innej metodologii rewitalizacji – w przypadku LPR miasta Gorzów Wielkopolski przyjęto zasadę, iż realizuje się przede wszystkim projekty przestrzenne rozmieszczone na terenie całego miasta. Alternatywny charakter miałyby nadanie priorytetu działaniom społecznym lub wydzielenie na terenie miasta stref (dzielnic, jednostek urbanistycznych) wskazanych do rewitalizacji.
4. wprowadzenia bardziej „rygorystycznych” z punktu widzenia ochrony przyrody lub ochrony dziedzictwa kulturowego, ustaleń (np. obniżenie intensywności zabudowy, obniżenie parametrów zabudowy, zwiększenie udziału powierzchni biologicznie

czynnej w ramach poszczególnych rodzajów zabudowy, zwiększenie powierzchni terenów zielonych, itp.),

5. zaniechania realizacji niektórych przedsięwzięć.

Szereg zaproponowanych zadań ma charakter ściśle prośrodowiskowy i szukanie alternatyw, które zapewniłyby realizację celów rewitalizacji poprzez wybór działań o charakterze mniej oddziałujących na różne aspekty środowiska, jest w ich przypadku bezcelowe. Projektem wymagającym rozstrzygnięcia ostatecznej lokalizacji, jest budowa mariny - dotyczy to projektu: Rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej, turystycznej: port rzeczny, stocznia remontowa nad Wartą. W mieście istnieją co najmniej 3 możliwości lokalizacji mariny, wszystkie ściśle związane z obszarami Natura 2000 lub ich sąsiedztwem, więc niezbędne jest podjęcie dokładniejszych studiów lokalizacyjnych (szczegóły w rozdziale: Analiza możliwości zastosowania rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania ustaleń Programu)

Istotnym uwarunkowaniem dla rozwiązań alternatywnych jest także fakt, że LPR dla miasta Gorzów nie jest „typowym” programem rewitalizacyjnym dotyczącym sfery odnowy centrum miasta, ochrony dziedzictwa lub osiągnięcia korzyści społecznych w dzielnicach nagromadzenia patologii. W dokumencie dla miasta Gorzów Wielkopolski, rewitalizacja została potraktowana dwupłaszczyznowo: jako rewitalizacja sensu largo i rewitalizacja sensu stricte. Pierwszy aspekt polega na zmianie struktur, funkcji i wizerunku miasta, czyniąc z Gorzowa ośrodek nowocześniejszy i bardziej konkurencyjny. W ramach działań rewitalizacyjnych zamierza się zrealizować szereg projektów wnoszących w przestrzeń miasta całkowicie nowe wartości, niewynikające z obecnych uwarunkowań, ale odpowiadających na obecne i przyszłe potrzeby miasta. Jest to rewitalizacja całego miasta jako organizmu społeczno-gospodarczo-przestrzennego. Rewitalizacja sensu stricte dotyczy działań skierowanych do konkretnych obiektów czy obszarów i mających na celu albo ich odnowę wizualną, albo odnowę funkcjonalną, albo ożywienie społeczno-gospodarcze. Ten aspekt jest bliższy klasycznej definicji rewitalizacji i najczęściej wiąże się ze sferą dziedzictwa kultury, przestrzeni wspólnych, estetyzacji zagospodarowania, itp.

Rozpatrując warianty alternatywne w tym kontekście należy stwierdzić, że LPR dla miasta Gorzowa stanowi konkretną propozycję szeregu działań (na obydwu płaszczyznach), zapewniających osiągnięcie celów rewitalizacyjnych. Próba szukania istotnych alternatyw wiązałyby się z koniecznością weryfikacji całej koncepcji, czyli w praktyce koniecznością stworzenia programu od podstaw. Należy podkreślić, że analiza oddziaływań na środowisko wskazuje, że zakładane projekty generują stosunkowo niewielki zakres oddziaływań na wybrane aspekty środowiska i wobec planowanych znacznych korzyści w sferze społecznej oraz w innych aspektach środowiska, można uznać, że analizowany dokument respektuje zasady rozwoju zrównoważonego (ewentualne straty środowiskowe są akceptowalne wobec spodziewanych korzyści). Wobec powyższego, poszukiwanie wariantów alternatywnych realizacji Programu jest bezzasadne.

4.6. Analiza i ocena oraz sposoby ograniczania potencjalnych konfliktów środowiskowych i społecznych

Charakter lokalnego programu rewitalizacji powoduje, że już z założenia nie jest to dokument, który wyzwałaby istotne konflikty środowiskowe i społeczne. Lokalny program rewitalizacji dla miasta Gorzów Wielkopolski cechuje się jednak opisaną wcześniej specyfiką (wprowadzającą pewne pola potencjalnych konfliktów), polegającą na traktowaniu rewitalizacji miasta dwupłaszczyznowo – to znaczy:

- sensu largo – jako zmiany struktur i funkcji miasta w celu poprawy warunków jego funkcjonowania oraz uczynienia miasta obszarem bardziej atrakcyjnym i bardziej konkurencyjnym,
- sensu stricte – jako odnowy poszczególnych obiektów lub „obszarów”, cennych w przestrzeni miejskiej ze względów społecznych, historycznych lub przyrodniczych.

Projekty realizujące przedsięwzięcia składające się na pierwszą płaszczyznę, należą do dużych przedsięwzięć o rozległej skali oddziaływań w bardzo różnych aspektach – przyrodniczym, społecznym, gospodarczym, przestrzennym. Część z tych oddziaływań może powodować konflikty przyrodnicze i społeczne.

Projekty realizujące przedsięwzięcia składające się na drugą płaszczyznę charakteryzują się znacznie mniejszą skalą oddziaływań i ewentualne konflikty mogą tu mieć charakter typowo lokalny, związany z bezpośrednim sąsiedztwem danego obiektu; bardzo często występują wyłącznie na etapie fizycznej realizacji danego przedsięwzięcia (np. procesu budowlanego, uciążliwych robót ziemnych, itp.).

Podkreślić należy, że większość spośród projektów zamieszczonych w dokumencie ma prospołeczny i/lub prośrodowiskowy charakter, a tylko niektóre mogą generować istotne oddziaływania negatywne w tych sferach. Za potencjalnie najbardziej konfliktowe projekty należy uznać:

- a) projekty związane z realizacją infrastruktury technicznej – na etapie realizacji będą wiązały się z uciążliwymi pracami ziemnymi, mającymi wpływ na degradację terenów zielonych w obrębie realizacji przedsięwzięcia; poza kończeniem prac wykonawczych i prawidłowo przeprowadzonej renowacji zieleni, uciążliwości nie będą notowane
- b) projekt zakładający budowę północnej obwodnicy miasta – inwestycja będzie miała bardzo duży wpływ na różne aspekty przyrody (podstawową charakterystykę oddziaływań przedstawiono we wcześniejszej części opracowania); w zależności od przebiegu obwodnicy w stosunku do istniejącej zabudowy mieszkaniowej, przedsięwzięcie może powodować konflikty społeczne związane z wprowadzaniem uciążliwej funkcji komunikacyjnej w pobliżu zamieszkania
- c) działania rewitalizacyjne prowadzone w śródmiejskiej części miasta (polegające na pracach budowlanych, przebudowie, zagospodarowywaniu przestrzeni, itp.) – mogą się one wiązać z czasowym wyłączeniem niektórych ulic, obiektów, przestrzeni – uwzględniając fakt, że centrum miasta pełni szereg funkcji usługowych o znaczeniu ogólnomiejskim, działania takie będą stanowiły uciążliwość dla mieszkańców związaną z brakiem możliwości korzystania w pełni z potencjału dzielnicy centralnej (utrudniony dostęp, dyskomfort, itp.)

- d) pewne rozwiązania zaproponowane w ramach rewitalizacji, jak wyłączenie z ruchu części ulic starej części miasta i przekształcenie ich w deptaki, może być postrzegane przez niektórych mieszkańców jako uciążliwość i ograniczanie dostępu do działalności zlokalizowanych w centrum miasta
- e) działania zmierzające do ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych lub powojkowych, które zostały porzucone przed kilku laty, powoduje zawsze duże szkody środowiskowe, gdyż tereny takie podlegają bardzo szybkiej sukcesji wtórnej – po okresie kilku lat potencjał roślinności jest tu już znaczący, a fakt iż jej rozwój był niekontrolowany powoduje, że tereny te nabierają cech semi-naturalnych. Paradoksalnie ich wartość ekologiczna jest bardzo duża i ma miejsce wyłącznie dlatego, że tereny (obiekty) te zostały „porzucone”, miast być zagospodarowanym natychmiast po utracie pierwotnej funkcji.

Potencjalne konflikty w sferze społecznej mogą polegać na:

- zmianie warunków zamieszkania (głębsza ingerencja w strukturę lub funkcje miasta może powodować zmianę charakteru danej części miasta),
- zmianie warunków wypoczynku (likwidacja lub ograniczanie powierzchni terenów zieleni, parków, itp.),
- wprowadzaniu niepożądanego sąsiedztwa (np. poprzez intensyfikację zagospodarowania, czy wprowadzanie zabudowy w przestrzeń otwartą),
- nasileniu ruchu pojazdów (hałas, zanieczyszczenia, zagrożenia bezpieczeństwa publicznego),
- spadku wartości nieruchomości.

Potencjalne konflikty w sferze przyrodniczej mogą polegać na:

- ograniczaniu powierzchni biologicznie czynnej,
- degradacji zieleni,
- płoszeniu zwierząt,
- niszczeniu miejsc bytowania zwierząt,
- dzieleniu przestrzeni, co osłabia jej odporność na antropopresję,
- zmianie stosunków wodnych,
- wprowadzaniu działalności, które bezpośrednio lub pośrednio przyczynią się do emisji zanieczyszczeń powietrza, wód, degradacją powierzchni ziemi, itp.
- wprowadzaniu obcych dla danego obszaru gatunków zieleni ozdobnej.

W tabeli poniżej przedstawiono podstawowe przyczyny i rodzaje konfliktów społecznych w związku z realizacją zamiarów planistycznych oraz przykładowe sposoby ich rozwiązywania. Powyższe ma zastosowanie do różnych rodzajów i skali procesu planistycznego, a więc dotyczy wszelkich programów i strategii rozwoju.

Tabela 3 Podstawowe przyczyny i rodzaje konfliktów społecznych oraz przykładowe sposoby ich rozwiązywania

Podstawowe przyczyny występowania konfliktów społecznych w procesie planowania rozwoju i zagospodarowania przestrzeni – teoretycznie możliwe jest ich wystąpienie na różnych etapach realizacji ustaleń Programu	Przykładowe sposoby zapobiegania i/lub rozwiązywania konfliktów społecznych
<ul style="list-style-type: none"> – brak informacji skierowanej do społeczeństwa; lekceważenie społeczeństwa przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji i realizacji przedsięwzięcia – poczucie wśród mieszkańców zagrożenia w związku z mającą nastąpić „nową sytuacją” – niechęć do zmian w otoczeniu miejsca zamieszkania – chęć zachowania za wszelką cenę status quo, zwłaszcza gdy dotychczasowa sytuacja zapewnia względny komfort zamieszkania – negatywne doświadczenia z innymi podobnymi przedsięwzięciami – brak zaufania do władz lokalnych (ogólny problem braku zaufania do „władzy”) – brak zaufania do inwestora oraz podejrzenia zatajenia ważnych dla mieszkańców szczegółów przedsięwzięcia – rzeczywisty lub wymaginowany konflikt interesów – obawa o utratę wartości nieruchomości, utratę prawa do korzystania z przestrzeni, pogorszenie warunków dostępności, rekreacji, itp. – niska świadomość ekologiczna i brak zdolności do oceny rzeczywistych konsekwencji przedsięwzięcia – w dużych miastach – walka polityczna i pokusa wykorzystania zarzewia konfliktu do partykularnych celów różnych grup – chęć uzyskania korzyści „przy okazji” realizacji przedsięwzięcia – konflikt pozorny, wywołany dla zaszantażowania inwestora i wyłudzenia odszkodowania w związku z realizacją przedsięwzięcia 	<ul style="list-style-type: none"> – informowanie społeczeństwa na każdym etapie procesu podejmowania decyzji i realizacji przedsięwzięcia – pełna transparentność w zakresie zamierzeń inwestycyjnych, pomoc w zrozumieniu podejmowanych decyzji, stworzenie możliwości uczestnictwa w wyborze wariantów (w sytuacji, gdy jest to możliwe z innych względów) – nawiązanie współpracy z organizacjami NGO i/lub lokalnymi liderami – lokalna społeczność będzie wówczas miała poczucie reprezentowania przez niezależne podmioty realizujące jej interesy – przedstawianie symulacji funkcjonowania planowanego przedsięwzięcia, a nawet wizyty studialne dla przedstawicieli lokalnej społeczności w innych działających już przedsięwzięciach tego typu – stosowanie technologii, procesów, lub zabezpieczeń technicznych ograniczających uciążliwość oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – mediacje w sytuacji zaistnienia konfliktu – szeroko rozumiana edukacja ekologiczna – ekonomiczne sposoby rozwiązania konfliktów – wypłata odszkodowań lub wykup nieruchomości

Źródło: Analizy własne.

Sposoby rozwiązania konfliktów przyrodniczych są zawsze ściśle zależne od charakteru danego problemu. Ze względu na potencjalną złożoność uwarunkowań, nie jest możliwe określenie „optymalnych uniwersalnych instrumentów” rozwiązywania takich konfliktów. Warto jednak zauważyć, że zazwyczaj możliwe jest zastosowanie rozwiązań należących do jednej (lub kilku) z poniższych ogólnych grup:

1. Wybór rozwiązań technologicznych w najmniejszym stopniu inwazyjnych wobec różnych aspektów środowiska (pozwalających na eliminację określonych oddziaływań lub ich znaczne ograniczenie), w tym zwłaszcza wybór rozwiązań, które są z

- powodzeniem stosowane w innych podobnych co do charakteru i skali przedsięwzięciach.
2. Wybór najkorzystniejszego, z punktu widzenia oddziaływań na środowisko, wariantu lokalizacji (przebiegu) danego przedsięwzięcia.
  3. Optymalizacja zarządzania i funkcjonowania danego przedsięwzięcia – często możliwa jest redukcja oddziaływań przy zastosowaniu innych rozwiązań organizacyjnych (usprawnienie zarządzania, procesów, itp.).
  4. Prawidłowa ocena realnych potrzeb (unikanie „przewymiarowania” zainwestowania).
  5. Poprzedzanie inwestycji wstępną, ale realną oceną szans powodzenia danego przedsięwzięcia – ma to na celu unikanie procesów inwestycyjnych w sytuacji, gdy zakładane funkcje i zakładany stopień realizacji zamierzeń nie zostaną osiągnięte, natomiast poczynione zostaną duże straty środowiskowe związane z przygotowaniem do przedsięwzięcia (klasycznym przykładem są mpzp o funkcji mieszkaniowej, sporządzane dla dużych obszarów, gdzie po kilku latach stopień zajętości terenu sięga kilku-kilkunastu procent).
  6. Koncentracja zagospodarowania, pozwalająca na „łatwiejsze zapanowanie” nad generowanymi oddziaływaniami (ponadto koncentracja zainwestowania pozwala chronić krajobraz).
  7. Powszechne stosowanie metod maskujących w przypadku nieatrakcyjnych inwestycji kubaturowych (zadrzewienia, sposób malowania, itp.).
  8. Wybór terminu realizacji przedsięwzięcia w sposób optymalny z punktu widzenia procesów przyrodniczych (np. unikanie prac, które płoszą zwierzęta, w okresie rozrodczym).
  9. Dążenie do realizacji infrastruktury towarzyszącej równoległe z realizacją zasadniczego przedsięwzięcia (unikanie sytuacji przejściowych, określanych niekiedy w planach jako „docelowe”, co często oznacza, że dla oszczędności etapuje się wykonanie prac ważnych dla ograniczania skutków środowiskowych, ale nie niezbędnych dla zasadniczego profilu działalności).
  10. Preferencje w wyborze rodzajów działalności lub zagospodarowania w jak największym stopniu dopasowanych do lokalnych uwarunkowań środowiskowych (eliminacja tych, które w największym stopniu oddziałują szkodliwie na dane środowisko).

4.7. Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Wskazanie napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy zostanie przedstawione dla dwóch aspektów:

- a) nieznane obecnie i niedające się przewidzieć przyszłe uwarunkowania rozwoju miasta, wymuszające zmianę polityk rozwoju,
- b) luki w wiedzy na temat sposobów realizacji LPR, uniemożliwiające dokonanie w pełni rzetelnej prognozy oddziaływań ustaleń LPR na środowisko.

Aspekt: nieznane obecnie i niedające się przewidzieć uwarunkowania rozwoju miasta, wymuszające zmianę polityk rozwoju.

Lokalny Program Rewitalizacji powstał w oparciu o współczesną wiedzę na temat wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju miasta oraz w oparciu o współczesną wiedzę na temat organizacji, metod, technik, technologii, materiałów wykorzystywanych przy realizacji przedsięwzięć z zakresu rozwoju lokalnego oraz procesów inwestycyjnych. Ustalenia LPR cechują się na tyle dużą elastycznością, że adaptacja na potrzeby ich realizacji nowych, pojawiających się rozwiązań technologicznych i organizacyjnych, nie powinna w większości przypadków stanowić problemu. Zakładać należy, że nowe technologie powinny mieć prośrodowiskowy charakter, więc postęp nie tylko nie będzie stanowił przeszkody w realizacji ustaleń LPR, a wręcz będzie tej realizacji sprzyjał.

Wpływ na rozwój miasta oraz realizację ustaleń Programu mogą mieć nieznane obecnie i niedające się przewidzieć, uwarunkowania zewnętrzne ale także wewnętrzne. W Prognozie oddziaływania na środowisko dla opracowanej niedawno Strategii rozwoju miasta Gorzów Wielkopolski, zidentyfikowano jako główne zagrożenia dla realizacji ustaleń Strategii, następujące zagadnienia:

- uzależnienie gospodarki miasta od dużych przedsiębiorstw działających w branżach narażonych na duże wahania koniunkturalne – są to głównie zakłady działające w sektorze high-tech, dla których Polska stanowi obecnie korzystną lokalizację; obecnie miasto jest postrzegane jako ośrodek nowoczesnych technologii, ale należy uwzględniać jako całkowicie możliwość drastycznej zmiany koniunktury w zupełnie nieodległej przyszłości,
- niedocenianie bliskiego położenia metropolii znaczenia europejskiego – Berlina; Gorzów leży w na tyle niewielkiej odległości, że realne jest pełnienie roli bliskiego zaplecza Berlina i oparcie rozwoju gospodarczego o kooperację z tym miastem,
- przyszłą rolę, pozycję i znaczenie Gorzowa na tle innych polskich miast tej klasy wielkościowej – powszechnie obowiązujący wizerunek miasta (nie zawsze adekwatny do faktycznego potencjału!) ma wpływ na ocenę jego konkurencyjności i atrakcyjności inwestycyjnej; zagadnienie to, podobnie jak następne - wiąże się z brakiem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- politykę państwa wobec zadań rządowych – w przypadku Gorzowa szczególnie duże znaczenie mają: realizacja drogi ekspresowej S3, dróg krajowych nr 22 i 24 oraz autostrady A-2 jako osi rozwoju tej części kraju.

Wszystkie te potencjalne zagrożenia realizacji Strategii stanowią jednocześnie zagrożenia realizacji Programu rewitalizacji. Rewitalizacja miasta może się powieść tylko w sytuacji, gdy ogólny rozwój miasta będzie przebiegał harmonijnie, bez zakłóceń, zgodnie z długoletnimi planami i strategiami. Zależność LPR od Strategii rozwoju jest oczywista i uwarunkowania wdrażania Strategii są bez wyjątku adaptowane jako warunki wdrażania LPR.

Niezależnie od powyższego dostrzega się następujące dodatkowe potencjalne zagrożenia, specyficzne dla powodzenia Programu rewitalizacji:

- ryzyko niewydolności finansowej – zwłaszcza trudności budżetu miasta w finansowaniu przedsięwzięć o tak rozległej skali, wymagających tak wysokich nakładów,
- ryzyko braku wystarczającego zainwestowania wobec oferty terenów inwestycyjnych przygotowywanych (wyznaczanych lub uzbrajanych) w ramach rewitalizacji,
- ryzyko braku zainteresowania partnerów społecznych (zasada empowerment) w partycypacji finansowej i w odpowiedzialności za wyniki rewitalizacji,
- ryzyko zaistnienia konfliktów społecznych lub nieprzewidzianych konfliktów środowiskowych w związku z realizowanymi przedsięwzięciami.

Ryzyko wystąpienia powyższych zagrożeń zostało w zbyt małym stopniu dostrzeżone w analizowanym dokumencie.

Aspekt: luki w wiedzy na temat sposobów realizacji LPR, uniemożliwiające dokonanie w pełni rzetelnej prognozy oddziaływań ustaleń LPR na środowisko

Zespół opracowujący Prognozę do niniejszego opracowania bazował na dokumencie Lokalnego Programu Rewitalizacji, a pomocniczy charakter miały inne dokumenty z zakresu polityki rozwoju miasta (zwłaszcza Strategia rozwoju miasta), choć z przyczyn formalnych przedstawione w Prognozie wnioski na temat potencjalnych oddziaływań zostały wynikają wyłącznie z dokumentu LPR.

Podstawowym problemem przy prognozie potencjalnego oddziaływania był bardzo duży poziom ogólności dokumentu oraz brak charakterystyki projektów zawartych w Programie. O ile część diagnostyczna charakteryzuje się dosyć dużym poziomem szczegółowości, to część zasadnicza - zawierająca wykaz projektów, jest niezwykle ogólna. Dla oceny oddziaływania na środowisko tak sformułowanych przedsięwzięć, taki ogólny charakter zapisów jest dalece niewystarczający i stanowi przeszkodę, a często wręcz barierę – precyzyjna prognoza musi opierać na znajomości lokalizacji przedsięwzięcia oraz zakresu tego przedsięwzięcia. Powyższy ogólny charakter uniemożliwił w niektórych przypadkach dokonanie nawet wstępnej prognozy lub też umożliwił tylko bardzo pobieżną prognozę możliwych oddziaływań. Autorzy Prognozy zdają sobie sprawę z braku możliwości dokonania analiz szczegółowych i podkreślają możliwość pominięcia niektórych ważnych zagadnień – spowodowane jest to istotnymi brakami dokładnych informacji na temat planowanych przedsięwzięć.

5. INFORMACJE KOŃCOWE

5.1. Możliwe transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Zagadnienia współpracy transgranicznej oraz wzajemnych oddziaływań ośrodków polskich i niemieckich jest jedną z istotniejszych kwestii poruszanych w regionalnych dokumentach strategicznych i planistycznych województwa lubuskiego (Gorzów Wlkp. położony jest w odległości niecałych 40 km w linii prostej od granicy polsko-niemieckiej). Również wizja rozwoju Strategii miasta Gorzowa Wlkp. nakierowana jest na wzrost znaczenia i potencjału miasta w ramach Euroregionu *"Pro Europa Viadrina"*, w którym do głównych ośrodków miejskich należą: Gorzów Wlkp., Kostrzyn n/Odrą, Słubice, Frankfurt n/Odrą i Eisenhüttenstadt.

Jednak działania przewidziane do realizacji w Programie ograniczają się do wybranych fragmentów obszaru miasta. Nie ma żadnych podstaw do oceny, aby działania te miały jakiegokolwiek negatywne skutki środowiskowe, których charakter miałby zasięg transgraniczny. Skala przedsięwzięć i inwestycji (w zakresie oddziaływania na przestrzeń i środowisko) zaproponowanych do realizacji w ramach Programu ma zdecydowanie charakter lokalny, mimo potencjalnie dużego znaczenia niektórych zaplanowanych działań dla całego Euroregionu np. „Modernizacja i dostosowanie byłych zakładów Ursus na Baczynie do nowoczesnych gałęzi przemysłu”.

Podsumowując; na obecnym poziomie wiedzy i szczegółowości odnośnie planowanych przedsięwzięć nie zakłada się, aby skutki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Poprzemysłowych i Powojskowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015 mogły mieć znaczenie transgraniczne w rozumieniu art. 58 ustawy Prawo Ochrony Środowiska.

5.2. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień Programu

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Programu będzie pełnił specjalnie powołany przez Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. zespół pracowników Urzędu Miasta.

Zakres zadań Instytucji Zarządzającej obejmuje między innymi:

- ustalenie szczegółowych zasad i kryteriów realizacji Programu Rewitalizacji,
- przeprowadzenie konsultacji społecznych
- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Programu,
- zapewnienie zgodności realizacji Programu z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu oraz przestrzegania zasad zawierania kontraktów publicznych,
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Programu,
- przygotowanie rocznych raportów nt. wdrażania Programu, zbieranie informacji do rocznego raportu o nieprawidłowościach,

- dokonanie oceny ex-post tj. po zakończeniu realizacji Programu.

Monitoring i ewaluacja będzie dokonywana corocznie za pomocą wskaźników produktu i rezultatu, które przedstawiono w formie tabelarycznej (rozdział 11 LPR). Są to wskaźniki stosowane do oceny realizacji projektów w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

Wskaźniki produktu:

- Liczba zrewitalizowanych obszarów,
- Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów,
- Kubatura zmodernizowanych budynków,
- Liczba zbudowanych/ przebudowanych/doposażonych obiektów

Wskaźniki rezultatu:

- Powierzchnia terenów przemysłowych i powojennych poddanych rekultywacji,
- Liczba zrehabilitowanych stanowisk.
- Liczba osób objętych procesami rewitalizacyjnymi
- Liczba funkcjonujących na zrewitalizowanym obszarze instytucji /organizacji/instytucji publicznych, społecznych, organizacji pozarządowych.

Niektóre z nich mogą w pewnym stopniu wykazać pozytywne oddziaływanie na środowisko niektórych projektów, przede wszystkim w zakresie zabytków, powietrza, wód oraz pośrednio klimatu. Są to przede wszystkim następujące wskaźniki:

- Powierzchnia terenów przemysłowych i powojennych poddanych rekultywacji,
- Liczba zrehabilitowanych stanowisk,
- Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów,
- Kubatura zmodernizowanych budynków,
- Liczba zbudowanych/ przebudowanych/doposażonych obiektów.

Podkreślono bardzo dużą rolę Prezydenta Miasta Gorzowa Wielkopolskiego oraz Rady Miasta w zapewnieniu prawidłowego przebiegu realizacji Programu. Prezydent i Rada jako organy odpowiedzialne za monitoring muszą z odpowiednim wyprzedzeniem reagować na wszelkie opóźnienia w realizacji zaplanowanych zadań.

Prowadząc monitoring, należy być świadomym, że w zakresie wielu aspektów rozwoju nie istnieją proste miary statystyczne pozwalające na ocenę tempa zachodzących zmian. W zakresie niektórych dziedzin nie jest możliwe określenie optymalnego stanu rozwoju – tym samym nie można określić stopnia zrealizowania tego zadania (zaawansowania realizacji). W przypadku części zagadnień ocena jest utrudniona ze względu na sposób zbierania lub publikowania danych przez służby do tego powołane (np. inspekcję ochrony środowiska, urząd statystyczny). W niektórych aspektach charakter zmian można ocenić dopiero w okresie kilku, kilkunastu lat (np. związek poziomu edukacji z sytuacją na rynku pracy).

W zakresie zadań, w których możliwe jest określenie miar, monitoring stanu realizacji Programu, może być prowadzony na podstawie następujących wskaźników:

- **W zakresie jakości środowiska.** Wskaźniki powinny odnosić się do sytuacji wyjściowej scharakteryzowanej w ocenie stanu środowiska na obszarach wsparcia i określać zaobserwowane zmiany. Istotne jest aby obserwować zmiany presji na

środowisko wyrażone poprzez ilość emisji zanieczyszczeń w szczególności do powietrza atmosferycznego i wód. Bardzo trudno monitorować zmiany zachodzące w krajobrazie. Mimo, iż jest to komponent środowiska, którego percepcja jest najłatwiejsza, to trudno wyrazić stan poprzez mierzalne wskaźniki. Natomiast dość łatwo jest analizować zmiany zachodzące w środowisku kulturowym np. ilość obiektów poddanych renowacji, remonty i modernizacje obiektów zabytkowych, itp. Nowe wyzwania wiążą się z oceną wdrażania nowych technologii np. produkcji, oczyszczania ścieków, unieszkodliwiania odpadów, stosowania odnawialnych źródeł energii. Istotne jest, aby przy doborze wskaźników kierować się ich dostępnością i wiarygodnością oraz aby analizować zmiany w odniesieniu do danego wskaźnika uzyskanego niezmiennie z tego samego źródła.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe wskaźniki, które mogą ocenić zmiany w zakresie oddziaływania na środowisko większości zadań zawartych w dokumencie operacyjnym, jakim jest LPR:

Tabela 4 Przykładowe wskaźniki monitorowania zmian w środowisku do wykorzystania w monitorowaniu prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych I Powojkowych miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 - 2015.

Wskaźniki	Jednostki	Źródła danych	Częstotliwość analiz
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	GUS, BDR	Zależna od trybu prac analitycznych przyjętego przez określone Instytucje
Połączenia sieci kanalizacyjnej prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	GUS, BDR	
Długość czynnej wodociągowej sieci rozdzielczej	km	GUS, BDR	
Długość sieci gazowej	km	GUS, BDR	
Jakość wód powierzchniowych	klasy czystości	WIOŚ	
Jakość wód podziemnych	klasy czystości	WIOŚ	
Pobór wód podziemnych	tys. m ³	GUS, BDR	
Pobór wód powierzchniowych	tys. m ³	GUS, BDR	
Zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych	tys. m ³	GUS, BDR	
Zużycie wody na potrzeby przemysłu	tys. m ³	GUS, BDR	
Ilość ścieków odprowadzonych	tys. m ³	GUS, BDR	
Ilość ścieków oczyszczonych	tys. m ³	GUS, BDR	
Ścieki przemysłowe odprowadzane bezpośrednio do wód lub do ziemi	tys. m ³	GUS, BDR	
Ścieki komunalne odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi	tys. m ³	GUS, BDR	
Odpady wytworzone w ciągu roku	tys. t	GUS, BDR	
Odpady poddane odzyskowi	tys. t	GUS, BDR	

Emisja gazów do powietrza atmosferycznego	tys. Mg	GUS, WIOŚ
Emisja pyłów do powietrza atmosferycznego	tys. Mg	GUS, WIOŚ
Długość dróg o notowanym ponadnormatywnym hałasie	km	WIOŚ
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	%	GUS, BDR
Tereny zieleni	ha	GUS, BDR
Nasadzenia drzew i krzewów	szt.	GUS, BDR
Ubytki drzew i krzewów	szt.	GUS
Ilość obiektów zabytkowych poddanych renowacji	szt.	Wojewódzki Konserwator Zabytków
Ilość ulic objętych monitoringiem	szt.	Urząd Miasta
Nakłady na ochronę środowiska (budżet miasta)	PLN	GUS, Urząd Miasta

Objaśnienia skrótów: GUS – Główny Urząd Statystyczny, BDR – Bank Danych Regionalnych, WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

- **Poziom przedsiębiorczości** w porównaniu do średniej województwa, kraju. Szczegółowymi miarami mogą być:
  - niemalejący ogólny wskaźnik przedsiębiorczości
  - niemalejący wskaźnik względny (czyli wskaźnik na tle średniej wojewódzkiej)
  - wzrost liczby podmiotów w sekcji handel i naprawy (do poziomu co najmniej 80% wartości średnich)
  - wzrost powierzchni terenów inwestycyjnych
- **Poziom bezrobocia**
Szczegółowymi miarami mogą być:
  - zmniejszanie bezwzględnej liczby bezrobotnych;
  - wzrost liczby miejsc pracy;
  - zmniejszanie wskaźnika bezrobocia w stopniu silniejszym, niż przeciętnie;
  - niższy od przeciętnego wskaźnik długotrwale bezrobotnych.
- **Stan infrastruktury technicznej.** Sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymania bieżącej sprawności ich funkcjonowania. W zakresie infrastruktury technicznej specyfika uwarunkowań powoduje, iż bardzo trudno jest o porównania na tle innych obszarów i na tle średnich, a często takie porównania pozbawione są sensu (stanem docelowym we wszystkich jednostkach, jest bowiem osiągnięcie maksymalnego możliwego i uzasadnionego ekonomicznie stanu). Szczegółowymi miarami mogą być:
  - wzrost liczby odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej;

- udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w ogólnej liczbie gospodarstw;
  - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w założonej docelowej liczbie odbiorców (czyli stan realizacji);
  - udział korzystających ze stałych łączy internetowych – wskaźnik nie powinien maleć, a docelowo powinien zbliżać się do poziomu 100% posiadaczy komputerów domowych;
  - wskaźniki sprawności funkcjonowania sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej - mierzone liczbą awarii;
  - dla zagadnień oczyszczania ścieków stanem docelowym i optymalnym jest utrzymanie istniejących systemów w stanie pełnej sprawności (w tym dokonywanie stosownych modernizacji) oraz co najmniej zachowania parametrów oczyszczania;
  - dla zagadnień składowania i utylizacji odpadów zakłada się pełne uporządkowanie systemu i funkcjonowanie zgodnie z normami.
- **Stan infrastruktury komunikacyjnej.** Sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymanie bieżącej sprawności ich funkcjonowania i właściwego stanu technicznego. Stan docelowy wyznaczają istniejące obecnie i opracowane w przyszłości na podstawie monitoringu sieci, plany rozwoju. Szczegółowymi miarami mogą być:
    - rosnąca długość i udział dróg o właściwych parametrach i stanie technicznym;
    - ilość połączeń komunikacji kolejowej;
    - ilość połączeń w komunikacji autobusowej;
    - ilość i długość połączeń w komunikacji miejskiej.
  - **Stan infrastruktury społecznej.** Zagadnienie bardzo złożone i w wielu aspektach trudne do skwantyfikowania; w najbardziej ogólnym ujęciu - obsługa ludności w zakresie zadań własnych powinna być na poziomie „satysfakcjonującym mieszkańców” i obiektywnie wysokim na tle ogólnie przyjętych standardów i w porównaniu z innymi miastami. Szczegółowymi miarami zmian mogą być m.in. (ze względu na dużą ilość możliwych wskaźników ograniczono się do części zagadnień):
    - zapewnienie właściwego poziomu kształcenia;
    - zapewnienie dobrego dostępu do placówek, a więc nie wydłużanie czasu niezbędnego na dotarcie do placówek (dotyczy to np. dowozu uczniów);
    - zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb);
    - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt),
    - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów),

- zapewnienie możliwości nauki 2 języków zachodnich wszystkim uczniom (preferowany angielski i niemiecki - w formie zajęć obowiązkowych lub dodatkowych),
  - dążenie do objęcia opieką przedszkolną jak największej liczby dzieci,
  - dostosowanie liczby przedszkoli i liczby miejsc do istniejącego zapotrzebowania,
  - zwiększenie liczby i aktywności instytucji kultury
  - utrzymywanie działalności funkcjonujących placówek i instytucji kultury i sportu,
  - stymulowanie popytu i dostosowanie działalności do popytu
  - tworzenie nowych instytucji kultury
  - rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania (boiska, ścieżki rowerowe itd.)
- **Bezpieczeństwo publiczne.** Szczegółowymi miarami mogą być:
    - doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w jednostkach straży pożarnej,
    - ilość ulic objętych monitoringiem,
    - dalsza poprawa bezpieczeństwa ludności i mienia (zmniejszanie względnych i bezwzględnych wskaźników przestępczości),
  - **Turystyka.** Podstawową ogólną miarą jest postrzeganie miasta jako obszaru atrakcyjnego, a więc wystąpienie poprawy we wskaźnikach opisujących bazę i ruch; Wskaźnikami mierzalnymi mogą być:
    - liczba bazy (obiektów - noclegowych oraz innego rodzaju zagospodarowania turystycznego), liczba miejsc noclegowych (w tym w podziale na różnego rodzaju bazę oraz różnego rodzaju standard), liczba udzielanych noclegów, liczba turystów zagranicznych, liczba organizowanych imprez masowych, liczba uczestników tych imprez, liczba uczestników rejestrowanych form turystyki krajoznawczej - zakłada się, że ww. wskaźniki powinny rosnać
    - liczba infrastruktury służącej obsłudze turystyki i pracowników turystyki (informacja turystyczna, promocja, organizatorzy ruchu, podmioty działające w turystyce, zatrudnieni w turystyce) – liczba powinna rosnać
    - wskaźniki udziału dla ww. cech na tle województwa – powinny rosnać
  - **Sytuacja materialna ludności.** Podstawową ogólną miarą jest zmniejszenie liczby osób kwalifikujących się do otrzymywania pomocy ze względu na trudną sytuację materialną.

5.3. Wnioski i zalecenia do sposobu realizacji Programu

W niniejszej „Prognozie” dokonano wieloaspektowej analizy opracowania pod nazwą „Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych

i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego Na Lata 2010 - 2015” w kontekście zagadnień środowiskowych.

Autorzy Prognozy nie znajdują w analizowanym dokumencie ustaleń, które dyskwalifikowałyby go ze względu na skalę i charakter oddziaływań na środowisko. Wręcz przeciwnie – dostrzega się wiele interesujących rozwiązań, które mogą przynieść pozytywne skutki środowiskowe, a przede wszystkim poprawić jakość zamieszkania ludności miasta. Jednym z głównych wyzwań Programu było pogodzenie sprzecznych funkcji: dążenia do aktywizacji gospodarczej poprzez ponowne zagospodarowanie terenów „porzuconych” (przemysłowych i powojkowych) przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska. W ocenie autorów Prognozy, zdecydowana większość zadań ukierunkowanych na rozwój infrastruktury technicznej lub aktywizację gospodarczą nie będzie oddziaływać w sposób istotny na środowisko – ewentualne oddziaływania można uznać za akceptowalne – Program realizuje zasadę zrównoważonego rozwoju, w którym mogą kohaibitować funkcje: ochrony przyrody, rozwoju społecznego i rozwoju gospodarczego.

Przeprowadzone analizy uprawniają do zgłoszenia następujących wniosków i zaleceń kierowanych do Zespołu Autorskiego Programu, dotyczących uzupełnień Programu o kwestie istotne z punktu widzenia ochrony różnych aspektów środowiska przyrodniczego, środowiska kulturowego, dóbr kultury i jakości życia mieszkańców:

1. Należy rozważyć dokonanie diagnozy stanu miasta w kontekście występowania patologicznych sytuacji w sferze społecznej oraz umieszczenie w Programie konkretnych projektów mających na celu przeciwdziałanie sytuacjom patologicznym. Podkreślić należy, że pełna rewitalizacja danego obszaru ma miejsce tylko wtedy, kiedy dotyczy zarówno aspektu przestrzennego (nota bene - bardzo dobrze przedstawionego w analizowanym dokumencie) jak i aspektu rewitalizacji społecznej (w tym zakresie dostrzega się istotną dysproporcję w liczbie zadań).
2. Należy dokonać szerszej analizy możliwości zastosowania partnerstwa społecznego w procesie rewitalizacji oraz przedstawić w Programie założenia realizacji projektów przy udziale finansowym partnerów społecznych.
3. Należy udokumentować przebieg konsultacji społecznych na etapie wyboru projektów rewitalizacyjnych, lub wyjaśnić przyczyny braku tego typu konsultacji.
4. Należy rozważyć możliwość sporządzenia załącznika, zawierającego charakterystykę poszczególnych zadań. W obecnej formie, Program nie pozwala na zapoznanie się z choćby ogólnymi założeniami poszczególnych zadań/projektów, co bardzo obniża jego wartość informacyjną, promocyjną i popularyzatorską.

Szczegółowe wnioski i zalecenia do sposobu realizacji Programu zostały zawarte w rozdziale pt. „Analiza możliwości zastosowania rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem wdrażania ustaleń Programu”.

Podsumowując, należy podkreślić, że analizowany dokument z punktu widzenia oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska, w swoich zamierzeniach nie generuje poważnych konfliktów środowiskowych i przestrzennych. Realizacja ustaleń

dokumentu stwarza natomiast realne szanse zyskania licznych i wieloaspektowych korzyści w sferze jakości życia, środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz rozwoju gospodarczego.

5.4. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Celem niniejszej Prognozy jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko, będących wynikiem realizacji „Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015” (zwany dalej w skrócie LPR, Program) w kontekście zagadnień środowiskowych, w tym zwłaszcza ocena, czy ustalenia Programu będą miały wpływ na stan środowiska przyrodniczego, stan środowiska kulturowego, jakość życia mieszkańców i stan dóbr materialnych, a także określenie jakie skutki może mieć to potencjalne oddziaływanie (charakter, rodzaj, trwałość oddziaływania). Celem Prognozy jest także określenie, czy w należyty sposób został uwzględniony w Programie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz czy właściwie jest postrzegana i realizowana zasada zrównoważonego rozwoju.

Ramy prawne Prognozy, w tym jej zakres i metodologia, wynikają bezpośrednio z:

- ustawy z dnia 27.04.2007 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawy z dnia 03.10.2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Wśród wielu części niniejszej Prognozy, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na:

- a) **analizę zawartości projektu Programu** - stanowiącą skróconą charakterystykę ustaleń Programu. W pierwszej, bardzo rozbudowanej części opracowania (diagnozie) scharakteryzowano najistotniejsze aspekty rozwoju miasta, a także powiązania Programu z innymi dokumentami kształtującymi politykę miejską i regionalną. Druga część opracowania to identyfikacja obszarów do rewitalizacji oraz wykaz konkretnych projektów rewitalizacyjnych (łącznie 76, z czego 52 na obszarach miejskich, a 24 na obszarach przemysłowych i powojkowych). Poszczególne projekty mają bardzo zróżnicowany charakter nie tylko pod względem charakteru, ale także zakresu przestrzennego; część stanowi tylko etap jakiejś większej inwestycji. Obecny LPR zakłada kontynuację i uzupełnienie działań podejmowanych w latach wcześniejszych. Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego Na Lata 2010 – 2015 nie jest typowym programem rewitalizacji („typowym” czyli najczęściej spotykanym, gdy zakres planowanych działań dotyczy renowacji lub przebudowy, głównie w aspektach przestrzennych, urbanistycznych i estetycznych dzielnic centralnych), ale opracowaniem, w którym rewitalizację potraktowano dwupłaszczyznowo i oprócz wspomnianych projektów stricte urbanistycznych, zaproponowano również „duże” projekty inwestycyjne

przebudowujące strukturę miasta i wprowadzające nowe funkcje, co może doprowadzić wręcz do zmian w funkcjonowaniu miasta – „rewitalizacja” jest tu więc osiągnięta poprzez tworzenie zupełnie nowej jakości. Zamierza się to osiągnąć w dużej mierze poprzez przywrócenie do życia miejskiego terenów „porzuconych” – „poprzemysłowych” i „powojaskowych” ale elementem tak pojmowanej rewitalizacji jest także na przykład budowa północnej obwodnicy miasta.

- b) **analizę środowiska miasta i jego jakości** - ocena jakie walory, stan i zagrożenia przyrody prezentuje miasto, są w Prognozie punktem wyjścia do oceny jakie będzie oddziaływanie ustaleń Programu na różne elementy środowiska. Wyniki analiz są zbyt obszerne, by przytaczać je w niniejszym rozdziale - ujmując zagadnienie w sposób bardzo syntetyczny, należy zauważyć, że stan środowiska na terenach wchodzących w skład obszaru objętego Programem nie odbiega od stanu środowiska w pozostałej części miasta. Natomiast stan środowiska w Gorzowie Wlkp. nie odbiega od stanu środowiska w innych miastach o podobnym charakterze, tj. z rozwiniętą funkcją przemysłową, będących centrum usług wyższego rzędu oraz pełniących rolę ważnego węzła komunikacyjnego. Niemniej niektóre parametry charakteryzujące środowisko zostały na obszarze analizowanym przekroczone (pył zawieszony PM10, V klasa czystości rzeki Warty i Kłodawki, hałas komunikacyjny i przemysłowy). Ważnym problemem zdaje się być również odpowiednie zagospodarowanie znacznych terenów otwartych, które aktualnie stanowią miejsce nielegalnego składowania odpadów i rozwoju patologii społecznych, a także potrzeba szeroko rozumianej rewitalizacji tkanki miejskiej, szczególnie w centrum miasta.
- c) **analizę „opcji zerowej” czyli prognozę potencjalnych zmian w środowisku w przypadku braku realizacji ustaleń zawartych w Programie.** Częstym błędem jest twierdzenie, że niepodejmowanie działań w przestrzeni ma charakter prośrodowiskowy. Zdaniem autorów niniejszej Prognozy, korzystnym z punktu widzenia środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi jest wariant doprowadzenia do realizacji poszczególnych działań zapisanych w Programie. Szereg działań zaproponowanych w Programie ma charakter umożliwiający rozwój miasta (pełnienie typowo miejskich funkcji rangi ponadlokalnej) przy jednoczesnym zachowaniu równowagi ekologicznej. Można zatem oczekiwać, że realizacja celów zapisanych w Programie wraz z uwzględnieniem uwag zapisanych na końcu niniejszej Prognozy doprowadzi do ogólnej poprawy stanu środowiska przyrodniczego i zdrowia mieszkańców a także przyczyni się do poprawy ładu przestrzennego i estetyzacji nie tylko terenów objętych bezpośrednim działaniem ale również całego miasta. W tym kontekście, nie podejmowanie działań, nie tylko jest niekorzystne, ale jest zdecydowanie gorszą opcją z punktu widzenia przyszłego rozwoju miasta.

- d) **analizę przewidywanych znaczących oddziaływań (bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych i chwilowych, pozytywnych i negatywnych) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000** - jest to najważniejsza część niniejszego opracowania, która zawiera zasadniczą ocenę możliwego oddziaływania ustaleń Programu na środowisko.

Analizie poddano ogólne założenia dokumentu, a w szczególności potencjalne oddziaływanie 76 konkretnych zadań, które będą realizować ustalenia LPR. Dla poprawy przejrzystości prognozy, powyższe zadania zostały pogrupowane wg charakteru (a więc także wg podobieństwa generowanych oddziaływań – przyjęto założenie, że zadania podobne do siebie pod względem zakresu planowanych działań, będą w podobny sposób oddziaływać na środowisko, stąd można je rozpatrywać łącznie) na następujące kategorie:

- I. Działania związane z rozwojem infrastruktury technicznej
- II. Działania związane z układem drogowym i komunikacją
- III. Działania społeczne (edukacja, kultura, sport, oraz społeczny aspekt aktywizacji gospodarczej), przy czym oddzielnej analizy dokonano dla projektów o charakterze inwestycyjnym i projektów „miękkich” czyli niezwiązanych z inwestycjami
- IV. Działania w sferze kształtowania przestrzeni publicznych, rekreacji, terenów zielonych
- V. Działania w sferze planowania i koncepcji zagospodarowania
- VI. Działania określane jako „rewitalizacja/renowacja” - ukierunkowane do konkretnych obiektów / ulic, jednostek zabytkowych, itp.
- VII. Działania mieszkaniowe
- VIII. Działania inne (pozostałe)

Dla każdej z powyższych kategorii dokonano charakterystyki spodziewanych oddziaływań na następujące 13 aspektów (zagadnień, elementów) dotyczących: środowiska przyrodniczego, środowiska kulturowego, jakości życia ludności oraz sfery materialnej:

- obszary Natura 2000 (oraz inne obszary chronione)
- różnorodność biologiczną oraz świat zwierząt i świat roślin
- ludzi
- wodę
- powietrze
- powierzchnię ziemi
- krajobraz
- klimat
- zasoby naturalne
- zabytki
- dobra materialne

Oceny powyższej dokonano poprzez macierz interakcji, gdzie dla każdego z zadań dokonano analizy prognozowanych oddziaływań dla każdego z tych elementów oraz w

sposób możliwie szczegółowy scharakteryzowano spodziewane oddziaływania i ich efekty. Przeprowadzona analiza doprowadziła do następujących generalnych wniosków:

- Program zawiera generalną listę projektów, bez dokonywania charakterystyki, czego dane przedsięwzięcia mają dotyczyć – tym samym bardzo trudne, a w niektórych przypadkach wręcz niemożliwe, jest dokonanie rzetelnej prognozy i autorzy prognozy są świadomi ryzyka niedostrzeżenia pewnych zagrożeń środowiska w sytuacji braku bliższej znajomości zakresu projektów rewitalizacyjnych,
- zwrócono uwagę na dosyć częstą w zgłaszanych projektach sytuację, iż działania, których końcowe i długotrwałe efekty będą miały jednoznacznie proekologiczny i prospołeczny charakter, na etapie realizacji mogą czasowo powodować uciążliwości i generować niekorzystne oddziaływania (niekiedy nawet lokalnie istotne) – dotyczy to na przykład rozwoju infrastruktury technicznej, która na etapie wykonawstwa wymaga prac ziemnych wiążących się z uciążliwościami dla mieszkańców i stratami w przyrodzie, wymagającymi niekiedy nawet kilkuletniej rekonstrukcji;
- znaczna część projektów nie będzie w sposób zauważalny oddziaływać na środowisko, lub będą to oddziaływania pośrednie o niewielkim natężeniu,
- zdecydowana większość projektów nie będzie w sposób istotny oddziaływać na środowisko lub też będą to oddziaływania, dla których nie można jednoznacznie stwierdzić charakteru – niektóre projekty wytworzą bowiem „nową jakość”, której nie można jednoznacznie ocenić jako „lepszej” lub „gorszej” od dotychczasowej,
- zdecydowanie największy zakres negatywnych oddziaływań na środowisko mogą spowodować projekty dotyczące dużych przestrzeni i/lub związane z rozwojem funkcji gospodarczych (pomimo podejmowania działań łagodzących oddziaływania, w praktyce każdy rodzaj aktywności gospodarczej może się wiązać z generowaniem oddziaływań),
- podkreślić należy, że wiele projektów ma na celu estetyzację dzielnicy śródmiejskiej oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych – ich oddziaływania będzie jednoznacznie pozytywne zarówno w aspekcie środowiskowym, jak i społecznym.

Wśród prawdopodobnych oddziaływań wskazuje się na zdecydowaną przewagę oddziaływań pozytywnych – często nie będą one spektakularne i niekiedy większy efekt przyniosą oddziaływania pośrednie, albo dostrzegalne w dłuższym okresie, a nie bezpośrednie - ale będą oddziaływać na wiele aspektów dając w efekcie realne ogólne korzyści. Projektów, które będą oddziaływać na środowisko negatywnie identyfikuje się stosunkowo niewiele, przy czym praktycznie w każdym przypadku w ogólnym bilansie przeważą skutki pozytywne, lub też negatywne mają miejsce na etapie realizacji mającej na celu doprowadzenie do stanu docelowego (np. prace budowlane).

Nie zidentyfikowano żadnego przedsięwzięcia, które długofalowo i jednoznacznie będzie oddziaływać niekorzystnie na środowisko, lub też w przypadku którego spodziewane oddziaływania negatywne przeważałyby nad pozytywnymi, lub spodziewane oddziaływania negatywne byłyby na tyle istotne, iż zasadne byłoby rozważenie celowości jego realizacji z przyczyn środowiskowych.

- e) **analizę zawartych w Programie rozwiązań mających na celu: zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko (w tym na obszar Natura 2000), a także analizę i ocenę oraz sposoby ograniczania potencjalnych konfliktów środowiskowych i społecznych.** Zagadnienie to w przedstawionym do prognozy dokumencie LPR zostało w praktyce pominięte, stąd w prognozie zaproponowano działania mające na celu minimalizację środowiskowych skutków wdrażania ustaleń Programu.

Kompensacja przyrodnicza to procedura zdefiniowana w ustawie Prawo Ochrony Środowiska polegająca na przywróceniu równowagi przyrodniczej i wyrównania szkód dokonanych w środowisku w wyniku realizacji danego przedsięwzięcia. Zgodnie z ustawą z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody procedura ta stosowana jest w przypadku realizacji planu lub przedsięwzięcia, który może mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony lub zaprojektowany obszar Natura 2000. Zdaniem Autorów Prognozy, nawet w wyniku realizacji przewidywanych w Programie zamiarów dotyczących realizacji przystani / portu na Warcie, nie musi dojść do oddziaływań na obszary leżące w sieci Natura 2000, stąd nie pojawi się konieczność zastosowania procedury kompensacji.

Odnosząc się do kwestii rozwiązań mających na celu zapobieganie i/lub ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, należy zwrócić uwagę, że duża część z zaproponowanych projektów w praktyce nie będzie powodowała skutków środowiskowych, część będzie jednak ingerować w środowisko i takie oddziaływania się pojawią. W prognozie zaproponowano szereg szczegółowych zasad realizacji zadań, mających na celu łagodzenie skutków na etapie planowania i realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jak na przykład dotyczących:

- ochrony zieleni, w tym dążenia do zachowania w stanie niezmienionym maksymalnie dużej części terenów zielonych, ochrony przed dzieleniem, obniżaniem zwartości,
- stosowania nadzoru konserwatorskiego nad projektami realizowanymi w obszarach zabudowy miejskiej oraz w obszarach terenów przemysłowych, terenów komunikacyjnych mających wartość historyczną,
- zachowania walorów krajobrazowych,
- tworzenia przestrzeni wspólnych o różnym przeznaczeniu i różnej skali,
- dbałości o wysoką jakość architektoniczno-estetyczną zabudowy,
- innych aspektów antropopresji.

Nie przewiduje się wystąpienia istotnych konfliktów społecznych, jednak nie można wykluczyć, że realizowane w ramach Programu konkretne przedsięwzięcia, ze względu na swą specyfikę, mogą powodować tego typu problemy na etapie ich realizacji. W Prognozie zasugerowano dążenie do maksymalnego unikania możliwości powstania sytuacji konfliktowych na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć i podkreślono, że realizacja

zamierzeń korzystnych dla większości mieszkańców nie może się odbywać kosztem pogarszania warunków życia mniejszości.

- f) **propozycję rozwiązań alternatywnych wobec zaproponowanych w Programie** (rozwiązań, które pozwoliłyby osiągnąć zakładane cele przy mniejszej skali oddziaływań na środowisko). Przynajmniej stwierdzono, że dla opracowania o tak ogólnym charakterze, gdzie nie przedstawiono charakterystyki poszczególnych projektów, a jedynie ich wykaz, nie jest możliwe określenie choćby potencjalnych alternatywnych rozwiązań służących minimalizacji oddziaływań na środowisko. Wskazano jeden projekt – dotyczący realizacji portu na Warcie, dla którego należy rozważyć możliwość alternatywnej lokalizacji. Jednocześnie jednak, jak stwierdzono, dla licznych projektów poszukiwanie rozwiązań alternatywnych jest bezcelowe, ponieważ już w zaproponowanej formie, zapewniają one respektowanie zasad zrównoważonego rozwoju.

* * *

Podsumowując należy stwierdzić, że autorzy Prognozy, nie tylko nie znajdują w analizowanym „Lokalnym Programie Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych – Miejskich, Przemysłowych i Powojkowych Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2010 – 2015” ustaleń, które dyskwalifikowałyby dokument ze względu na skalę i charakter oddziaływań na środowisko.

Projekt Programu zawiera szereg rozwiązań, które przyczynią się do szeroko rozumianej rewitalizacji miasta, jednocześnie zachowując mały lub umiarkowany – ale w pełni akceptowalny – poziom negatywnych oddziaływań na środowisko. Część projektów będzie jednoznacznie pozytywnie oddziaływać na środowisko, a Program jako całość cechuje się zdecydowanie pozytywnym bilansem oddziaływań w sferze środowiska przyrodniczego oraz w sferze społecznej.

Oceniając ustalenia dokumentu w kontekście oddziaływań środowiskowych i społecznych pozytywnie, zespół opracowujący niniejszą prognozę zgłosił następujące wnioski dotyczące uzupełnienia ocenianego dokumentu:

1. Należy rozważyć dokonanie diagnozy stanu miasta w kontekście występowania patologicznych sytuacji w sferze społecznej oraz umieszczenie w Programie konkretnych projektów mających na celu przeciwdziałanie sytuacjom patologicznym. Podkreślić należy, że pełna rewitalizacja danego obszaru ma miejsce tylko wtedy, kiedy dotyczy zarówno aspektu przestrzennego (nora bene - bardzo dobrze przedstawionego w analizowanym dokumencie) jak i aspektu rewitalizacji społecznej (w tym zakresie dostrzega się istotną dysproporcję w liczbie projektów).

2. Należy dokonać szerszej analizy możliwości zastosowania partnerstwa społecznego w procesie rewitalizacji oraz przedstawić w Programie założenia realizacji projektów przy udziale finansowym partnerów społecznych.
3. Należy udokumentować przebieg konsultacji społecznych na etapie wyboru projektów rewitalizacyjnych, lub wyjaśnić przyczyny braku tego typu konsultacji.
4. Należy rozważyć możliwość sporządzenia załącznika, zawierającego charakterystykę poszczególnych projektów. W obecnej formie, Program nie pozwala na zapoznanie się z choćby ogólnymi założeniami poszczególnych projektów, co bardzo obniża jego wartość informacyjną, promocyjną i popularyzatorską.